

**Procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych
oraz zagrożenia demoralizacją i przestępczością nieletnich
w Szkole Podstawowej nr 3 z Oddziałami
Dwujęzycznymi i Sportowymi im. Janusza Kusocińskiego
w Łomiankach.**

Spis treści:

1. Przepisy prawne, na podstawie których opracowano procedury.
2. Cele procedur.
3. Osoby odpowiedzialne.
4. Działania dyrektora szkoły.
5. Działania nauczycieli.
6. Działania pedagoga szkolnego.
7. Działania pracowników administracji i obsługi.
8. Działania pielęgniarki szkolnej.
9. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej.
10. Wyjaśnienie niektórych pojęć użytych przy tworzeniu procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.
11. Sytuacje związane z zagrożeniem demoralizacją i przestępczością nieletnich.
12. Symptomy – zachowania potencjalnego sprawcy lub napastnika - pozwalające na przewidzenie sytuacji niebezpiecznej.
13. Szkolny Zespół Kryzysowy (SZK).
14. Wezwanie służb i numery alarmowe.
15. Procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych.
  - 15.1. Zagrożenie pożarem.
  - 15.2. Alarm przeciwpożarowy.
  - 15.3. Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego.

- 15.4. Podłożenie podejrzanego pakunku.
- 15.5. Napastnik w szkole. Powiadomienie służb ratowniczych o wtargnięciu uzbrojonego napastnika.
- 15.6. Wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec.
- 15.7. Bezpośredni kontakt z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą. Znalezienie się w grupie zakładników.
- 15.8. Zasady postępowania w przypadku działań antyterrorystycznych, wejście antyterrorystów do pomieszczenia.
- 15.9. Skażenie otoczenia szkoły (np. pożar sąsiadującego ze szkołą magazynu z oponami lub środkami chemicznymi) – należy uciec do budynku, zamknąć okna.
- 15.10. Otrzymanie przez szkołę informacji o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną – mogło nastąpić skażenie placówki.
- 15.11. Wewnętrzne skażenie budynku szkoły.
- 15.12. Zasady postępowania w przypadku gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.
- 15.13. Zasady postępowania w sytuacji, gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.
- 15.14. Epidemia, kataklizm.
- 15.15. Stwierdzenie na terenie szkoły podejrzaných przedmiotów lub substancji.
- 15.16. Posiadanie przez uczniów narzędzi, przedmiotów i substancji niebezpiecznych.
- 15.17. Podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających, psychoaktywnych.
- 15.18. Znalezienie w szkole substancji psychoaktywnych
- 15.19. Spożywanie lub bycie pod wpływem alkoholu, narkotyków, dopalaczy lub innych substancji na terenie szkoły.
- 15.20. Palenie tytoniu, palenie oraz posiadanie papierosów (w tym papierosów elektronicznych) na terenie szkoły i poza szkołą.
- 15.21. Uzależnienie.
- 15.22. Zachowania autodestrukcyjne.

- 15.23. Postępowanie w przypadku stwierdzenia u ucznia symptomów wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych.
- 15.24. Postępowanie w przypadku powzięcia informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo - informacja od ucznia, kolegów, rodziny, osób postronnych.
- 15.25. Samobójstwo. Interwencja w przypadku wystąpienia próby samobójczej na terenie szkoły.
- 15.26. Anoreksja/bulimia.
- 15.27. Ucieczka z domu.
- 15.28. Omdlenie, utrata przytomności.
- 15.29. Złe samopoczucie ucznia na lekcji.
- 15.30. Uchylanie się od obowiązku szkolnego.
- 15.31. Wyszydzanie, ośmieszanie, poniżanie rówieśnika.
- 15.32. Agresja słowna.
- 15.33. Znieważenie publiczne, pomówienie, zniesławienie.
- 15.34. Agresja fizyczna. Bójka, pobicie, udział w bójce lub pobiciu, spowodowanie trwałego uszczerbku na zdrowiu w wyniku bójki.
- 15.35. Groźba popełnienia przestępstwa na szkodę innej osoby, nawoływanie, pochwalanie przestępstwa.
- 15.36. Stosowanie przemocy wobec osoby w celu zmuszenia do działania niezgodnego z jej wolą.
- 15.37. Obraza uczuć religijnych.
- 15.38. Spowodowanie niebezpieczeństwa: fałszywy alarm bombowy, pożarowy.
- 15.39. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (zgwałcenie, obcowanie seksualne, doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej).
- 15.40. Wystąpienie niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole.
- 15.41. Nieprawidłowe zachowania psychoseksualne w szkole – przypadek wystąpienia prostytutki.
- 15.42. Czyn karalny popełniony przez ucznia.
- 15.43. Ofiara czynu karalnego – procedury postępowania w przypadku zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego oraz udzielania pomocy uczniowi będącemu ofiarą czynu karalnego.

- 15.44. Czyn zabroniony popełniony przez ucznia.
- 15.45. Kradzież, kradzież rozbójnicza, wymuszenie pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.
- 15.46. Uszkodzenie mienia.
- 15.47. Posługiwanie się fałszywymi dokumentami, fałszerstwa, paserstwo, (podrabianie, przerabianie dokumentów, dzienników elektronicznych, zaświadczeń lekarskich, legitymacji szkolnych)
- 15.48. Rozpowszechnianie pornografii na terenie szkoły.
- 15.49. Seksting - prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich.
- 15.50. Ujawnienie cyberprzemocy.
- 15.51. Postępowanie w sytuacji naruszania nietykalności osobistej nauczyciela lub pracownika szkoły.
- 15.52. Zachowanie uniemożliwiające prowadzenie lekcji (wulgarnie zachowanie w stosunku do rówieśników i nauczycieli, głośne rozmowy, chodzenie po sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela itp.)
- 15.53. Obecność na terenie szkoły osób niepożądanych, zachowujących się niewłaściwie lub zwierząt zagrażających bezpieczeństwu uczniów.
- 15.54. Oddalenie się ucznia od grupy w czasie wycieczki szkolnej na terenie miasta i poza miejscem zamieszkania.
- 15.55. Nieodebranie dziecka ze świetlicy szkolnej.
- 15.56. Samowolne oddalenie się dziecka ze świetlicy.
- 15.57. Stwierdzenie ucieczki ucznia z zajęć/szkoły.
- 15.58. Wypadek podczas zajęć szkolnych, zajęć pozalekcyjnych oraz podczas przerw śródlekcyjnych.
- 15.59. Postępowanie w przypadku konieczności zawiadomienia o śmierci ucznia.
- 15.60. Żałoba po śmierci ucznia (za wyjątkiem śmierci samobójczej).
- 15.61. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.
- 15.62. Zagrożenia prywatności. Naruszenie prywatności dotyczące nieodpowiedniego bądź niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka bądź pracownika szkoły.
- 15.63. Nadmierne korzystanie z Internetu.

- 15.64. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam.
- 15.65. Bezprawne użycie cudzego wizerunku w sieci.
- 15.66. Łamanie prawa autorskiego.
- 15.67. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online.
- 15.68. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie – uwodzenie, zagrożenie pedofilią.
- 15.69. Wypadek wystąpienia choroby zakaźnej.
- 15.70. Wypadek wystąpienia wszawicy.

1. Przepisy prawne, na podstawie których opracowano procedury.

- 1) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii.
- 2) Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe.
- 3) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- 4) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
- 5) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- 6) Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym.
- 7) Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2022 r., poz. 1700).
- 8) Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.
- 9) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

Opracowania:

Broszura MEiN na temat bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w Internecie.

Broszura MEN „Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów”.

Broszura Departamentu Kształcenia Ogólnego MEiN „Dzieci w wirtualnej sieci”.

2. Cele procedur.

Cel główny:

- Bezpieczne i skuteczne zarządzanie szkołą.

Cele szczegółowe:

- Zapewnienie bezpiecznych warunków pobytu uczniów w szkole,
- Ochrona uczniów przed demoralizacją,
- Skuteczne działanie szkoły w nieprzewidzianych sytuacjach.

3. Osoby odpowiedzialne.

- Dyrektor szkoły,
- Nauczyciele,
- Pracownicy administracji i obsługi (zgodnie z zakresem obowiązków).

4. Działania dyrektora szkoły.

- 1) Zapewnienie stanu technicznego obiektu szkoły, infrastruktury sportowej i wyposażenia zgodnie z obowiązującymi przepisami zapewnia administrator budynku, którym jest Integracyjne Centrum Dydaktyczno-Sportowe w Łomiankach.
- 2) Osoby odpowiedzialne za stan techniczny i higieniczny urządzeń sanitarnych obiektów należących do placówki wyznacza administrator.
- 3) Zaznajamianie pracowników podejmujących pracę z zakresem ich obowiązków i sposobem wykonywania pracy na wyznaczonych stanowiskach oraz działaniami służącymi zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom.
- 4) Prowadzenie nadzoru pedagogicznego pod kątem uwzględniania przez nauczycieli w działaniach dydaktyczno - wychowawczo - opiekuńczych wymogów bezpieczeństwa oraz zapewnienia opieki pedagogicznej.
- 5) Systematyczne dokonywanie przeglądów stanu technicznego budynku ze szczególnym zwróceniem uwagi na ewentualne zagrożenia (elewacji zewnętrznej, stolarki drzwiowej i okiennej, wejścia na teren szkoły, boiska szkolnego, sal lekcyjnych, korytarzy, schodów toalet, szatni) i instalacji (elektrycznej, grzewczej, wentylacyjnej, odgromowej, wodno-kanalizacyjnej i innej).
- 6) Organizowanie przy pomocy odpowiednich instytucji szkoleń dla pracowników z zakresu BHP, ppoż. oraz udzielania pomocy przedmedycznej.
- 7) Monitorowanie przestrzegania zasad postępowania pracowników szkoły dotyczących:

- a) bezpieczeństwa uczniów podczas zajęć na terenie szkoły,
  - b) organizowania wycieczek, zajęć w terenie,
  - c) dokumentacji wypadków dzieci pozostających pod opieką szkoły,
  - d) ewakuacji,
  - e) nadzorowania prac remontowych, naprawczych i instalacyjnych odbywających się w placówce (oznakowanie i zabezpieczenie przed swobodnym dostępem do pomieszczeń, do których jest wzbroniony wstęp osobom nieupoważnionym).
- 8) Czuwanie nad bezpieczeństwem uczniów poprzez monitorowanie wejścia na teren szkoły osób z zewnątrz.
- 9) Dozorowanie pełnienia dyżurów przez nauczycieli.
- 10) Przestrzeganie zasad dotyczących usprawiedliwiania nieobecności i zwalniania uczniów z zajęć szkolnych przez rodziców (prawnych opiekunów).
- 11) Współdziałanie z Policją, Strażą Miejską i Sądem Rodzinnym i Nieletnich we wszystkich sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa, zdrowia i życia uczniów.
- 12) W przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej dyrektor:
- a) ustala i potwierdza rodzaj zdarzenia,
  - b) pozyskuje kluczowe informacje (co się stało, kto był zaangażowany, kto był świadkiem, jak zdarzenie się zaczęło),
  - c) w uzasadnionych sytuacjach – powiadamia policję (997, 112), straż pożarną (998,112), pogotowie ratunkowe (999, 112),
  - d) rozpoczyna realizację szkolnych procedur: ewakuacji, przeciwpożarowej, bombowej, inne (w zależności od zdarzenia),
  - e) powołuje Szkolny Zespół Kryzysowy,
  - f) zawiadamia personel szkoły,
  - g) chroni (odizolowuje) wszystkich, którzy byli narażeni na niebezpieczeństwo,
  - h) upewnia się, że wszyscy pozostali uczniowie (personel) są bezpieczni,
  - i) zarządza kontrolę wejść/wyjść w szkole,
  - j) utrzymuje kontakt z personelem szkoły, aby monitorować sytuację,
  - k) kieruje uczestnikami zdarzeń,
  - l) w zależności od sytuacji zawiadamia jednostkę policji, straży pożarnej lub inne służby o przebiegu zdarzeń, monitoruje o zmianach,
  - m) zbiera świadków, poszkodowanych w zdarzeniu, jeśli to możliwe,

- n) zbiera kluczowe informacje niezbędne do dalszych działań,
- o) organizuje udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej rannym (zapewniając bezpieczeństwo uczestnikom),
- p) kontroluje obecność uczniów i personelu,
- q) wyznacza osobę do zawiadamiania rodziców/opiekunów prawnych uczniów,
- r) zleca zabezpieczenie miejsca zdarzeń, śladów,
- s) współpracuje z policją lub odpowiednimi służbami w rozwiązaniu problemu,
- t) kieruje współpracą personelu ze służbami,
- u) zawiadamia służby interweniujące, personel, rodziców/opiekunów o ustabilizowaniu sytuacji,
- v) inicjuje działania naprawcze.

5. Działania nauczycieli.

- 1) Systematyczne kontrolowanie sali zajęć oraz miejsc, w których mają być prowadzone zajęcia z uczniami pod kontem bezpieczeństwa.
- 2) Sprawdzanie listy obecności uczniów na początku lekcji.
- 3) Planowanie i realizowanie procesu dydaktyczno- opiekuńczo wychowawczego zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami bezpieczeństwa przyjętymi w szkole.
- 4) Bezwzględne przestrzeganie zasady zapewnienia bezpieczeństwa i opieki pedagogicznej przez cały czas pobytu uczniów w szkole.
- 5) Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom na wycieczkach szkolnych, przestrzeganie Regulaminu wycieczek szkolnych w Szkole Podstawowej nr 3 w Łomiankach.
- 6) Rzetelne pełnienie dyżurów śródlekcyjnych, zgodnie z Regulaminem dyżurów.
- 7) Reagowanie na przejawy krzywdy, agresji, przemocy i innych zachowań niepokojących stosowanych wobec uczniów przez innych uczniów oraz rodziców.
- 8) Przestrzeganie procedur dotyczących bezpieczeństwa, w tym procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.

6. Działania pedagoga szkolnego.

- 1) Koordynowanie działań związanych z pomocą psychologiczną, w tym zgłaszanie zapotrzebowania wsparcia w tym zakresie.
- 2) Stałe udzielanie informacji – informacja jest podstawową formą pomocy w sytuacji krytycznej.
- 3) Pozostawanie w stałym kontakcie z wychowawcami.

- 4) Kontaktowanie się z sąsiednimi szkołami w sprawie ew. wsparcia w opiece nad uczniami.
- 5) Prowadzenie ewidencji uczniów, którym należy udzielać pomocy.
- 6) Informowanie rodziców (opiekunów prawnych) o konieczności udzielania pomocy i zachęcanie do kontynuowania stosownych form pomocy poza szkołą.
- 7) Pomoc rodzicom w zrozumieniu podstawowych, typowych reakcji ich dzieci na zdarzenie kryzysowe.
- 8) Pomoc pracownikom szkoły w radzeniu sobie z własnymi reakcjami na zdarzenie kryzysowe.
- 9) Przestrzeganie procedur dotyczących bezpieczeństwa, w tym procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.

7. Działania pracowników administracji i obsługi.

- 1) Reagowanie na przejawy krzywdy, przemocy i agresji stosowanej wobec uczniów lub przez samych uczniów.
- 2) Zgłaszanie zauważonych niepokojących zachowań zagrażających bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu uczniów do dyrekcji szkoły.
- 3) Natychmiastowe działania zmierzające do usunięcia sytuacji zagrażających bezpieczeństwu uczniów (szczególnie w trakcie trwania przerwy) takich jak: rozlany płyn, potłuczone szkło, oberwana tablica, otwarty dostęp do urządzeń elektrycznych itp.
- 4) Przestrzeganie procedur dotyczących bezpieczeństwa, w tym procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.

8. Działania pielęgniarki szkolnej.

- 1) Udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej.
- 2) Zgłaszanie potrzeb pomocy medycznej (wg oceny zagrożenia życia, zdrowia).
- 3) Udzielanie uczniom informacji o ew. konsekwencjach dla zdrowia, jakie niesie ze sobą incydent.
- 4) Przekazanie lekarzom kluczowych informacji o sytuacji poszkodowanych.
- 5) Przestrzeganie procedur dotyczących bezpieczeństwa, w tym procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.
- 6) Wypełnianie zadań w czasie ewakuacji.
- 7) W razie ewakuacji pielęgniarka szkolna bierze ze sobą apteczkę, udaje się na miejsce zbiórki i znajduje się na środku boiska – w gotowości do udzielenia pierwszej pomocy.

9. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej.

- 1) Dyrektor kontaktuje się z mediami lub wyznacza spośród personelu szkoły lub zespołu kryzysowego osobę, odpowiedzialną za kontakt z dziennikarzami.
- 2) Dyrektor współpracuje ze Szkolnym Zespołem Kryzysowym w przygotowywaniu oficjalnych komunikatów dla mediów.
- 3) Wyłącznie osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły przekazuje informacje do mediów.
- 4) Dyrektor szkoły wyznacza miejsce, z którego będą udzielane informacje podczas kryzysu.
- 5) Należy zwrócić uwagę, aby dziennikarze otrzymywali informacje od wyznaczonego personelu i nie „werbowali” rozmówców spośród uczniów.

10. Wyjaśnienie niektórych pojęć użytych przy tworzeniu procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Anoreksja - świadome, rygorystyczne ograniczanie ilości przyjmowanych pokarmów, silne koncentrowanie się na wyglądzie i masie ciała oraz paniczny lęk przed przybraniem na wadze.

Blog - rodzaj internetowego dziennika zawierającego odrębne wpisy, często poświęcone konkretnemu tematowi i uporządkowane chronologicznie. Blogi dają zazwyczaj możliwość zamieszczania zdjęć, filmów, archiwizowania i kategoryzowania publikowanych treści, a także ich komentowania przez czytelników. Osoba prowadząca bloga nazywana jest blogerem, zaś ogół blogów – traktowany jako medium komunikacyjne – nosi nazwę blogosfery.

Bójka - starcie pomiędzy co najmniej trzema osobami, z których każda występuje w zajściu w podwójnej roli: atakującego i broniącego się. Uczestnicy bójki mają świadomość, że zajście naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia.

Bulimia - świadome objadanie się połączone z poczuciem utraty kontroli nad ilością przyjmowanego pokarmu, prowokowanie wymiotów, zażywanie środków przeczyszczających lub moczopędnych.

Cyberbezpieczeństwo – odporność systemów informacyjnych na działania naruszające poufność, integralność, dostępność i autentyczność przetwarzanych danych lub związanych z nimi usług oferowanych przez te systemy.

Cyberprzemoc - przemoc z użyciem mediów elektronicznych, przede wszystkim Internetu i telefonów komórkowych. Do działań określanych jako cyberprzemoc zalicza się m. in.: wyzywanie, straszenie, poniżanie kogoś w Internecie lub przy użyciu telefonu; robienie komuś

zdjęć lub rejestrowanie filmów bez jego zgody; publikowanie w Internecie lub rozsyłanie telefonem zdjęć, filmów lub tekstów, które kogoś obrażają lub ośmieszają; podszywane się pod kogoś w Sieci.

Czat - również **chat**, z ang. *chat* – pogawędka. Rozmowa prowadzona między dwoma lub wieloma uczestnikami za pośrednictwem Internetu, podczas której rozmówcy naprzemiennie przesyłają sobie wiadomości tekstowe. Wraz z rozwojem Internetu, postępowaniem technologicznym i pojawieniem się portali Web 2.0 tradycyjny czat wzbogacono o możliwość połączenia audio i wideo. Dzięki temu komunikacja online zaczęła być wykorzystywana do prowadzenia wideokonferencji.

Czyn karalny - jest to czyn zabroniony ustawą popełniony przez osobę nieletnią jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, albo wykroczenia określone w następujących artykułach: art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 Kodeksu wykroczeń.

- art. 50a posiadanie w miejscu publicznym niebezpiecznych przedmiotów (w szkole noża, maczety);
- art. 51 zakłócanie porządku publicznego;
- art. 69 niszczenie, uszkodzenie znaków umieszczonych przez organ państwowy;
- art. 74 niszczenie znaków lub urządzeń ostrzegających o niebezpieczeństwie;
- art. 76 rzucanie przedmiotami w pojazdy będące w ruchu;
- art. 85 samowolne zmienianie znaków, sygnałów drogowych ostrzegających przed niebezpieczeństwem;
- art. 87 prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu;
- art. 119 kradzież lub przywłaszczenie;
- art. 122 paserstwo rzeczy stanowiących wartość rzeczy powyżej 462,50 pln;
- art. 124 umyślne niszczenie, uszkodzenie cudzej rzeczy jeżeli wartość nie przekracza 462,50 pln;
- art. 133 spekulacja biletami wstępu na zorganizowane imprezy;
- art. 143 umyślne utrudniania korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego.

Czyn zabroniony - zachowanie wypełniające ustawowe znamiona typu czynu zabronionego, czyli odpowiadające opisowi zachowania określonego w ustawie karnej. Czyn zabroniony jest obwarowany sankcją zastosowania kary kryminalnej, tym samym jest czynem bezprawnym karnie i stanowi element składający się na strukturę przestępstwa lub wykroczenia. Czyn zabroniony jest rodzajem czynu bezprawnego i stanowi zarazem jeden z czterech podstawowych komponentów

przestępstwa lub wykroczenia. Pozostałymi są: bezprawność, wina i społeczna szkodliwość (w wypadku przestępstwa – większa, niż znikoma; w odniesieniu do wykroczenia nie ma takiego wymogu). Oznacza to, że każde przestępstwo lub wykroczenie jest jednocześnie czynem zabronionym, natomiast nie każdy czyn zabroniony stanowi przestępstwo lub wykroczenie (nie jest nim, gdy zabraknie któregoś z pozostałych trzech elementów definicji przestępstwa lub wykroczenia).

Dane osobowe – wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

Demoralizacja - sytuacja, gdy nieletni dopuszcza się zachowań świadczących o nieprzestrzeganiu norm czy zasad społecznych. Okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego:

- popełnienie czynu karalnego/zabronionego,
- uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, wagary,
- używanie alkoholu,
- zażywanie środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych,
- uprawianie nierządu,
- naruszenie zasad współżycia społecznego, w tym łamanie ustalonych zasad w statucie, regulaminach,
- wulgarne słownictwo,
- wandalizm,
- ucieczki z domu,
- przedwczesne podejmowanie życia seksualnego,
- stosowanie agresji, przemocy,
- palenie papierosów,
- udział w destrukcyjnych subkulturach, sektach.

Falszerstwo - przestępstwo polegające na podrabianiu lub przerabianiu dokumentu, jeżeli następuje ono w celu użycia sfalszowanego dokumentu jako autentycznego. Posługiwanie się

falszywymi dokumentami jako autentycznymi jest przestępstwem. Podpisanie innej osoby jej nazwiskiem na dokumencie (nawet za jej zgodą) jest również przestępstwem.

Funkcjonariusz publiczny - nauczyciel podczas wypełniania obowiązków służbowych lub w związku z ich pełnieniem korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w kodeksie karnym. Dyrektor szkoły jest zobowiązany z urzędu wystąpić w obronie nauczyciela, gdy ustalone dla nauczyciela uprawnienia zostaną naruszone. W tym:

- Znieważanie - ublżanie, zachowanie w sposób obraźliwy np. wyzwiska, obelgi, gesty, pisma, rysunki.
- Naruszenie nietykalności cielesnej - uderzenie lub podziałanie w inny sposób na ciało pokrzywdzonego np. popchnięcie, szarpanie, oblanie wodą, rzucenie przedmiotami w kierunku osoby.
- Groźba.

Groźenie innej osobie popełnieniem przestępstwa - polega na pozbawieniu tejże osoby wolności w sensie psychicznym, wolności od strachu. Groźba może być skierowana przeciwko osobie (np. pozbawienie życia, pobicie) lub mieniu (np. zniszczenie samochodu, podpalenie mieszkania). Może nią być także groźba fałszywego oskarżenia o popełnienie przestępstwa. Nie jest konieczne, aby groźba była natychmiast wykonana (może być spełniona dopiero w przyszłości). Może być wyrażona słownie, pisemnie, a także w każdej innej formie, np. mierzenie z pistoletu.

Kradzież - zabranie cudzej rzeczy ruchomej (przedstawiającej wartość materialną, dającej się przeliczyć na pieniądze i mogącą być przedmiotem obrotu) w celu przywłaszczenia.

Kradzież rozbójnicza - sprawca używa przemocy wobec osoby lub grozi jej natychmiastowym użyciem albo też doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, aby utrzymać się w posiadaniu zabranej rzeczy;

Nadużywanie Internetu - inaczej „sieciorholizm”, „infoholizm”, czy „uzależnienie od Internetu”. Nadużywanie sieci związane jest z ilością czasu spędzanego w Internecie oraz intensywnością korzystania z niego, przy równoczesnym zaniedbywaniu innych aktywności. W wielu przypadkach stan taki ma znaczący wpływ na pogorszenie funkcjonowania człowieka w różnych sferach: fizycznej, psychicznej, społecznej, ekonomicznej, interpersonalnej.

Niebezpieczne narzędzia, przedmioty i substancje - za przedmioty niebezpieczne uważa się: scyzoryki i noże, duże metalowe sygnety, łańcuchy, szpikulce, kije, lasery, gaz, straszaki broni, pałki gumowe lub plastikowe oraz inne niebezpieczne przedmioty, substancje chemiczne

łatwopalne, wybuchowe i żrące, narkotyki, alkohol, nikotynę, leki psychotropowe, tzw. „dopalacze”.

Nietykalność cielesna - oznacza prawo do tego, żeby nie być potraktowanym przez fizyczne oddziaływanie na ciało człowieka w sposób znieważający, przykry, bolesny. Nie jest związane z narażeniem zdrowia na szwank, nie jest uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, nie powoduje bowiem zmian anatomicznych ani fizjologicznych w organizmie ludzkim. Naruszenie jej może pozostawiać ślady na ciele nieznaczące i przemijające.

Nawoływanie do przestępstwa - oddziaływanie na psychikę innych osób w celu usposobienia ich do popełnienia przestępstwa. Może to być wzywanie, zachęcanie i podburzanie prowadzone różnymi środkami. Warunkiem działalności jest działanie publiczne.

Obraza uczuć religijnych - istota przestępstwa polega na obrażaniu uczuć religijnych innych osób wyrażającym się w publicznym znieważaniu przedmiotu czci religijnej lub miejsca przeznaczonego do publicznego wykonywania obrzędów religijnych. Może się wyrażać w postaci słownych, znieważających wypowiedzi, jak też w formie rozpowszechnianych pism i druków zawierających obraźliwe słowa, wizerunki, a także przez niszczenie przedmiotów kultu religijnego oraz wszelkie zachowania znieważające przedmiot lub miejsce kultu.

Obowiązek szkolny i obowiązek nauki - nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia. Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia.

Pobicie - zabicie, w którym co najmniej dwie osoby występują czynnie przeciwko innej osobie lub osobom. Istnieje tu wyraźny podział ról na atakujących i pokrzywdzonych.

Pochwała przestępstwa - wyrażenie aprobaty, uznania dla czynu już popełnionego lub dopiero zamierzonego (jeśli ów czyn stanowi przestępstwo w świetle prawa). Warunkiem działalności jest działanie publiczne.

Pomówienie - przekazywanie wiadomości innej osobie lub grupie osób na drodze ustnej lub pisemnej czy też za pomocą środków masowego przekazu w celu pohańbienia tej osoby, narażenia jej na utratę zaufania w opinii publicznej. Przedmiotem przestępstwa jest dobre imię osoby lub grupy osób (dotyczy to tylko osób żyjących).

Próby samobójcze - zamierzone lecz nieskuteczne próby odebrania sobie życia bądź zachowanie o charakterze demonstracyjnym, manipulacyjnym - wołanie o pomoc, skupianie uwagi otoczenia na sobie i swoim problemie.

O wysokim ryzyku zachowań samobójczych może świadczyć występowanie u uczniów przynajmniej jednego z poniższych czynników:

- mówienie o poczuciu beznadziejności, bezradności, braku nadziei,
- mówienie wprost o samobójstwie, pisanie listów pożegnalnych,
- pozbywanie się osobistych, cennych dla uczniów przedmiotów,
- unikanie kontaktów, także z bliskimi kolegami, izolacja, nadmierny dystans społeczny,
- zaniechanie zajęć, które dotychczas sprawiały uczniowi dużą satysfakcję,
- używanie takich form językowych, wyrażań, które mówią o jakimś krańcowym momencie w czasie, wiążą się z końcem, odejściem, etc.
- przejawianie dużych zmian nastroju, występowanie zachowań nietypowych, nieadekwatnych do sytuacji,
- zaprzestanie dbałości o higienę osobistą i wygląd, zmiana nawyków zachowania,
- kłopoty ze snem, bezsenność, brak apetytu,
- przejawianie zachowań ryzykownych: autoagresja, spożywanie środków psychostymulujących.

Rozpowszechnianie pornografii - treści pornograficzne to fotografie lub obrazy filmowe przedstawiające obnażone organy płciowe ludzi w czasie stosunku płciowego. Na użytek szkolny mianem treści pornograficznych określa się również przedmioty, obrazy, fotografie, teksty pisane mające na celu wystąpienie przeciw obyczajności seksualnej w szkole. Wykroczeniem szkolnym jest wystawienie, udostępnienie, umożliwienie zapoznania się z treściami pornograficznymi w każdej postaci.

Samobójstwo - każdy przypadek śmierci, będący bezpośrednim lub pośrednim skutkiem zamierzonego działania ofiary, o którym wie lub jest przekonana, że doprowadzi do takiego rezultatu.

Seksting - to przesyłanie za pomocą Internetu i urządzeń mobilnych zdjęć, filmów lub wiadomości o charakterze seksualnym. Zjawisko to dotyczy całej grupy internautów – dorosłych, dzieci i młodzieży. Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania:

Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.

Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.

Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób (bez względu na intencje) i na tym tle dochodzi do cyberprzemocy.

Stosowanie przemocy wobec osoby w celu zmuszenia do działania niezgodnego z jej wolą - to działanie przestępcze polega na użyciu wobec osoby przemocy lub groźby w celu zmuszenia do określonego działania niezgodnego z wolą pokrzywdzonego. Przemoc wobec osoby oznacza bezpośrednie, fizyczne oddziaływanie na człowieka, które uniemożliwia opór lub przełamuje go albo wpływa na kształtowanie się jego woli. Będzie nią np.: wypchnięcie za drzwi, nie wpuszczenie do pomieszczenia, pobicie, odebranie kluczy, stosowanie tortur, wyrywanie rzeczy z ręki. Przystępstwo zmuszania mieści w sobie również to, co potocznie określa się jako szantaż.

Szkodliwe oprogramowanie - każdy system oparty na pracy komputerów oraz wykorzystujący aplikacje może zostać zainfekowany szkodliwym oprogramowaniem (malware). Istnieje wiele typów takich zagrożeń: wirusów komputerowych, „koni trojańskich”, oprogramowania szpiegującego. Szkodliwe programy mogą wnikać do urządzenia poprzez połączenia z Internetem, być przenoszone na nośnikach pamięci USB, a także przenosić się w czasie synchronizacji urządzeń (np. telefonu z komputerem). Brak aktualizacji oprogramowania zwiększa prawdopodobieństwo infekcji, a brak systemów antywirusowych (antymalware) czy zapory firewall powoduje całkowitą ekspozycję na zagrożenia bezpieczeństwa.

Treści nielegalne - treści sprzeczne z obowiązującym w danym kraju prawem. W Polsce zabronione jest publikowanie, rozpowszechnianie, posiadanie, utrwalanie, produkowanie, sprowadzanie, przechowywanie, prezentowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 kk), publiczne prezentowanie treści pornograficznych z udziałem zwierząt oraz związanych z przemocą (art. 202 kk), treści propagujących ustrój faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa (art. 256 kk), także treści znieważających o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym (art. 257 kk). Nielegalność treści może wynikać z ujawniania każdej informacji, której upublicznienie jest niezgodne z prawem (np. dane osobowe).

Treści pornograficzne - w polskim prawie nie istnieje definicja terminu „treści pornograficzne”. Ocena zależy więc od sądu, który może powołać biegłego (np. seksuologa). Definiując termin „treści pornograficzne” lub „pornografia”, zwraca się uwagę na element subiektywny (czyli na zamiar twórcy) oraz obiektywny (czyli odnoszący się do samej treści oraz skutków jej odbioru). *Kodeks karny* reguluje obrót niektórymi rodzajami materiałów pornograficznych. Jednym z najważniejszych z punktu widzenia ochrony dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami jest art. 200 § 3 kk, który zabrania prezentowania treści pornograficznych dzieciom do lat 15.

Treści szkodliwe - treści, które mogą wywołać negatywne emocje u odbiorcy, treści promujące niebezpieczne zachowania i dlatego nieodpowiednie dla szerokiego odbiorcy. Do szkodliwych treści zalicza się m.in: treści obrazujące przemoc, obrażenia fizyczne bądź śmierć (np. zdjęcia/filmy prezentujące ofiary wypadków), okrucieństwo wobec zwierząt, nawołujące do samookaleczeń lub samobójstw, zachowań szkodliwych dla zdrowia czy zażywania niebezpiecznych substancji; treści dyskryminacyjne, prezentujące postawy wrogości a nawet nienawiści; treści pornograficzne. Treściami szkodliwymi mogą być materiały dozwolone przez prawo oraz regulamin danego serwisu internetowego, lecz pozbawione odpowiedniej klauzuli. Zaleca się, aby treści, które nie są przeznaczone dla osób poniżej 18. r.ż., opatrzone były ostrzeżeniem oraz wyraźną informacją o ich charakterze.

Udział w bójkach lub pobiciu - to nie tylko bezpośrednie uczestnictwo w zajściu w postaci zadawania ran lecz także zachęcanie słowne czy stwarzanie warunków ułatwiających ich rozwinięcie się (np.: zgaszenie światła, podawanie niebezpiecznych przedmiotów, utrudnianie wycofania się, przytrzymywanie ofiary).

Uszkodzenie ciała - istnieją trzy rodzaje uszkodzenia ciała:

- ciężki uszczerbek na zdrowiu lub ciężkie kalectwo - polega na pozbawieniu człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź spowodowaniu innego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej choroby realnie zagrażającej życiu, choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała,
- średni uszczerbek na zdrowiu - polega na spowodowaniu naruszenia czynności narządów ciała lub rozstroju zdrowia trwających dłużej niż 7 dni,
- lekki uszczerbek na zdrowiu - polega na spowodowaniu naruszenia czynności narządów lub rozstroju zdrowia trwających krócej niż 7 dni.
- **Uszkodzenie mienia (dewastacja)** - przestępstwo to polega na umyślnym niszczeniu lub uszkodzeniu cudzej rzeczy lub uczynieniu jej niezdatną do użytku, co uniemożliwia normalne posługiwanie się przedmiotem.

Utrata przytomności, omdlenie.

Omdlenie to krótkotrwała (do 3-5min.) utrata przytomności, spowodowana krótkotrwałym niedotlenieniem mózgu. Jeśli przytomności nie ma dłużej (pow. 5 min.), jest to właściwa utrata przytomności - może być spowodowana zarówno niedotlenieniem, jak i np. urazem mechanicznym głowy czy innych narządów, krwotokiem.

Uzależnienie - nabyta silna, niekontrolowana potrzeba wykonywania jakiejś czynności lub zażywania jakiejś substancji. Uzależnienie to również przymus angażowania się w ryzykowne, „wymykające się spod kontroli” zachowania.

Wymuszenie rozbójnicze - polega na zmuszeniu innej osoby za pomocą przemocą, groźby do rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej np. wymuszenie pożyczki, okup, wydanie pieniędzy, wartościowych rzeczy.

Wyszydzanie, ośmieszanie, poniżanie - przedmiotem przestępstwa jest dobre imię (dobra opinia) jednostki i grupy osób. Przestępstwo to polega na wyrażaniu opinii publicznej mającej na celu utratę zaufania dla danej osoby, jej stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności. Ocena ta jest zależna od środowiska, w którym dana osoba się znajduje oraz rodzaju działalności, którą się zajmuje.

Zachowania autodestrukcyjne (autoagresywne)

Autoagresja to działanie lub szereg działań, mających na celu spowodowanie sobie psychicznej albo fizycznej szkody, jest to agresja skierowana "do wewnątrz".

To pewne zaburzenie instynktu samozachowawczego, które wyraża się tendencją do samookaleczeń, samouszkodzeń zagrażających zdrowiu, a nawet życiu. Osoba z różnych przyczyn atakuje samą siebie, powoduje to oprócz fizycznych obrażeń, również i pogłębienie obecnych już psychicznych problemów. Wyróżnić można autoagresję bezpośrednią - bicie, samookaleczenie, samooskarżanie oraz pośrednią - jednostka wymusza, prowokuje i poddaje się agresji innych.

Występuje także podział na autoagresję werbalną i niewerbalną. Autoagresja werbalna polega na zaniżaniu swej samooceny, krytykowaniu siebie i swojego zachowania. Autoagresja niewerbalna to samookaleczenie, celowe uszkodzanie ciała, które najczęściej przybiera formę powierzchownych lub głębokich ran ciętych.

Zniesławienie - jest to pomówienie, które ma na celu poniżenie danej osoby w opinii publicznej lub narażenie na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu, rodzaju działalności. Przedmiotem przestępstwa jest dobre imię osoby lub grupy osób (dotyczy to tylko osób żyjących).

Znieważenie publiczne - zachowanie to podkreśla pogardę dla innej osoby w obecności adresata albo publicznie. Może być podjęte w zamiarze dotarcia do adresata w formie epitetu słownego. Może być wyrażone lub dokonane pismem, wizerunkiem, obelżywym gestem, działaniem a nawet zaniechaniem. O uznaniu danego zachowania za zniewagę decydują utrwalone zwyczaje społeczne czy środowiskowe. Przedmiotem przestępstwa jest dobre imię osoby lub grupy osób

(dotyczy to tylko osób żyjących).

11. Sytuacje związane z zagrożeniem demoralizacją i przestępczością nieletnich.

Czyny nieakceptowane społecznie, wymagające zastosowania procedur i określenia konsekwencji:

- 1) Uchylenie się od obowiązku szkolnego.
- 2) Zachowania utrudniające nauczycielowi prowadzenie lekcji.
- 3) Ośmieszanie, wyszydzanie, poniżanie.
- 4) Znieważenie publiczne, pomówienie, zniesławienie.
- 5) Bójka, pobicie, udział w pobiciu.
- 6) Naruszenie nietykalności drugiej osoby.
- 7) Groźba popełnienia przestępstwa.
- 8) Stosowanie przemocy wobec osoby w celu zmuszenia do działania niezgodnego z jej wolą.
- 9) Obraza uczuć religijnych.
- 10) Posiadanie substancji psychoaktywnych.
- 11) Palenie tytoniu.
- 12) Spożywanie lub bycie pod wpływem alkoholu (narkotyków).
- 13) Rozpijanie małoletniego.
- 14) Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości.
- 15) Kradzież, wymuszenie.
- 16) Uszkodzenie mienia.
- 17) Fałszerstwo, paserstwo, posługiwanie się fałszywymi dokumentami.
- 18) Spowodowanie niebezpieczeństwa: alarm bombowy, pożar.
- 19) Posiadanie niebezpiecznych narzędzi.
- 20) Rozpowszechnianie pornografii.
- 21) Cyberprzemoc.

12. Symptomy – zachowania potencjalnego sprawcy lub napastnika - pozwalające na przewidzenie sytuacji niebezpiecznej.

- 1) Przybycie w towarzystwie innej osoby, która następnie opuszcza miejsce.
- 2) Unikanie kontaktu wzrokowego.
- 3) Unikanie kamer.
- 4) Niestosowne ruchy, nienaturalny chód.
- 5) Niestosowanie się do zakazu wejścia.

- 6) Pojawienie się samotnych osób.
- 7) Nieodpowiedni ubiór do pory roku.
- 8) Podejrzone wypukłości pod ubiorem.
- 9) Wystające kable.
- 10) Zaciśnięte dłonie.
- 11) Podejrzone pakunki/plecaki.
- 12) Fałszywe alarmy o podłożeniu bomby (rozpoznanie systemu).
- 13) Próby wejścia do szkoły pod błahym powodem (rozpoznanie systemu).
- 14) Częste loty dronów nad szkołą (rozpoznanie celu).
- 15) Robienie zdjęć ze szkołą w tle (rozpoznanie celu).
- 16) Indagacja uczniów na tematy związane w szkołą (rozpoznanie celu).
- 17) Ataki hackerskie (rozpoznanie celu).
- 18) Samochody, a zwłaszcza furgonetki, parkujące w miejscach nietypowych (rozpoznanie systemu).
- 19) Patrzenie „tunelowe”: terrorysta – samobójca może być tak skupiony na swoim celu, że będzie patrzył prosto przed siebie.
- 20) Inne oznaki nerwowości: pocenie się, tiki nerwowe.
- 21) Symptomy bycia pod wpływem narkotyków: rozszerzone źrenice, oziębiały wzrok, pobudzone, mało spójne zachowanie.
- 22) Nietypowe i rzucające się w oczy zachowanie osób.
- 23) Pojawienie się osób interesujących się szkołą.
- 24) Pojazdy bez rejestracji lub z widocznymi śladami włamania.
- 25) Szczególne zainteresowanie uczniów militariami.
- 26) Informacje od uczniów o nieformalnych grupach/klubach.
- 27) Uczniowie wykluczeni z grupy.
- 28) Inne sytuacje odmienne od typowych w otoczeniu szkoły.

13. Szkolny Zespół Kryzysowy (SZK).

- 1) Szkolny Zespół Kryzysowy powołuje dyrektor szkoły.
- 2) W skład SZK wchodzi:
  - a) dyrektor szkoły jako przewodniczący,
  - b) wicedyrektorzy,
  - c) nauczyciel edukacji dla bezpieczeństwa,

- d) sekretarz szkoły,
- e) pedagog/psycholog szkolny,
- f) pielęgniarka szkolna,
- g) inne osoby powołane przez dyrektora szkoły.

14. Wezwanie służb i numery alarmowe.

Wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną. Procedura wezwania powinna odbywać się zgodnie z poniższym schematem:

- 1) Wybranie numeru odpowiedniej służby.
- 2) Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
  - a) rodzaj stwierdzonego zagrożenia,
  - b) nazwę i adres szkoły,
  - c) imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję,
  - d) telefon kontaktowy,
  - e) zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie,
  - f) potwierdzenie przyjęcie zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.

O zagrożeniu należy bezzwłocznie poinformować odpowiednie służby:

- 1) Policja 997.
- 2) Straż Pożarna 998.
- 3) Pogotowie Ratunkowe 999.
- 4) Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112.
- 5) Pogotowie Energetyczne 991.
- 6) Pogotowie Gazowe 992.
- 7) Pogotowie Ciepłownicze 993.
- 8) Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994.
- 9) Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987.
- 10) Infolinia policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

15. Procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych.

15.1. Zagrożenie pożarem.

1. Postępowanie wszystkich pracowników szkoły - zgodnie z Instrukcją Bezpieczeństwa Pożarowego.

15.2. Zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole. Alarm przeciwpożarowy.

1. Ewakuacją kieruje osoba wyznaczona przez administratora budynku (ICDS Łomianki), dyrektor, wicedyrektor lub inna osoba do tego upoważniona.
2. Alarm lokalny w szkole ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia uczniów przebywających na terenie szkoły. Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych.
3. **Alarm przeciwpożarowy jest ogłaszany poprzez trzy sygnały dzwonka, trwające około 10 sekund każdy, następujące bezpośrednio po sobie.**
4. W sytuacji braku prądu sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego, z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz bezwzględne wykonywanie poleceń nauczycieli przez uczniów.
5. Niezbędne jest wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną.
6. Procedura wezwania powinna być realizowana następująco:
Wybranie numeru odpowiedniej służby:
  - policja 997;
  - straż pożarna 998;
  - pogotowie ratunkowe 999;
  - europejski telefon alarmowy (obowiązujący na terenie całej Unii Europejskiej) 112;
  - pogotowie energetyczne 991;
  - pogotowie gazowe 992;
  - pogotowie ciepłownicze 993;
  - pogotowie wodno-kanalizacyjne 994;
  - wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego 987;
  - infolinia policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.
7. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
  - rodzaj stwierdzonego zagrożenia;

- nazwa i adres szkoły;
- imię i nazwisko oraz pełniona funkcję;
- telefon kontaktowy;
- zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie.

8. Ogólne zasady w czasie ewakuacji. W czasie ewakuacji należy:

- 1) Ściśle stosować się do poleceń przełożonych lub prowadzących akcję ratowniczą.
- 2) Wyłączyć i zabezpieczyć urządzenia elektryczne i gazowe.
- 3) Zakończyć pracę sprzętu komputerowego oraz zabezpieczyć dane informatyczne przed dostępem osób niepowołanych.
- 4) Sprawdzić pomieszczenia czy nie pozostały w nich jakieś osoby.
- 5) W trakcie opuszczania budynku swoim zachowaniem wpływać na sprawny i spokojny przebieg akcji, w sposób nie wywołujący paniki.
- 6) Na miejscu zbiórki nauczyciel z uczniami i pozostali pracownicy przebywają do czasu otrzymania stosownej informacji, co do powrotu do budynku i dalszej pracy i nauki.
- 7) W przypadku alarmu pożarowego okna powinny zostać zamknięte, drzwi zamknięte na klamkę, zakaz zamykania drzwi na klucz.
- 8) W przypadku skażenia chemicznego drzwi i okna powinny być otwarte.
- 9) Należy przeciwdziałać panice wśród ewakuowanych.
- 10) Należy pamiętać o tym, aby w pierwszej kolejności ewakuować osoby o ograniczonej zdolności poruszania się, strumień ruchu powinny zamykać osoby w pełni sprawne.
- 11) Przy silnym zadymieniu dróg ewakuacyjnych należy poruszać się w pozycji pochylonej, starając się trzymać głowę jak najniżej (w dolnych partiach pomieszczeń dymu jest najmniej a więcej tlenu). usta i drogi oddechowe należy w miarę możliwości zasłonić chustką zamoczoną w wodzie.
- 12) Podczas poruszania się wzdłuż dróg ewakuacyjnych przy silnym zadymieniu należy poruszać się wzdłuż ścian, aby nie stracić orientacji.
- 13) Pielęgniarka szkolna bierze ze sobą apteczkę, udaje się na miejsce zbiórki – w gotowości do udzielenia pierwszej pomocy.

9. **Zasady postępowania nauczycieli:**

- 1) Należy zawsze sprawdzać listę uczniów na początku lekcji,
- 2) W przypadku usłyszenia alarmu przerywamy zajęcia, informujemy uczniów o ewakuacji i konieczności wykonywania poleceń nauczyciela.

- 3) Wszystkie rzeczy osobiste dzieci zostawiają w klasie - plecaki i torby itp.
- 4) Zabieramy ze sobą listy klas i długopis, wyłączamy komputer.
- 5) Informujemy uczniów, że należy zachować spokój.
- 6) Drzwi zamykamy na klamkę, zamykamy okna, jeżeli w klasie jest zaplecze, nie może być zamknięte na klucz.
- 7) Bezwzględny zakaz zamykania drzwi na klucz.
- 8) Bezwzględny zakaz używania windy.
- 9) Przed wyjściem z pomieszczenia nauczyciel sprawdza, czy klamka w drzwiach nie jest nagrzana, a następnie otwiera drzwi w celu zorientowania się, którą drogą ewakuacyjną poprowadzić uczniów.
- 10) Sprawnie opuszczamy klasę – ustawiamy uczniów dwójkami i poruszamy po prawej stronie korytarza.
- 11) Sprawdzamy, czy wszyscy uczniowie opuścili klasę.
- 12) Kierujemy się do wyjścia ewakuacyjnego zgodnie z instrukcjami osób upoważnionych, a jeżeli ich nie ma, poruszamy się zgodnie ze znakami ewakuacyjnymi.
- 13) Podstawową zasadą jest kierowanie się do najbliższego wyjścia, które w danej chwili jest bezpieczne. Jest to uzależnione od miejsca powstania zagrożenia i kierunku jego rozwoju.
- 14) Osoby z ograniczoną zdolnością do poruszania się należy bezpiecznie doprowadzić do wyjścia ewakuacyjnego.
- 15) Nie należy dopuścić do przepychania się, biegania, wyprzedzania, tłoczenia się w przejściach itp.
- 16) Pierwszeństwo przejścia posiada grupa, która aktualnie jest w ruchu.
- 17) Przy silnym zadymieniu dróg ewakuacyjnych należy poruszać się w pozycji pochylonej, starając się trzymać głowę jak najniżej (w dolnych partiach pomieszczeń dymu jest najmniej a więcej tlenu). Usta i drogi oddechowe należy w miarę możliwości zasłonić chustką zamoczoną w wodzie.
- 18) Po opuszczeniu budynku udajemy się na miejsce zbiórki – teren przed ICDS.
- 19) Na miejscu zbiórki sprawdzamy listę uczniów, stan osobowy podajemy sekretarz szkoły, dyrektorowi, wicedyrektorowi, kierującemu ewakuacją lub innej upoważnionej osobie.

- 20) W przypadku, gdy brakuje ucznia / uczniów, nauczyciel przekazuje ten fakt dyrektorowi, wicedyrektorowi, kierującemu ewakuacją lub innej upoważnionej osobie.
- 21) Należy zwrócić uwagę na porządek i bezpieczeństwo uczniów na miejscu zbiórki.
- 22) Każdy nauczyciel stoi przy swojej klasie, sprawuje nad nią opiekę, uczniowie nie chodzą po boisku, nie biegają.
- 23) Jeżeli na boisku szkolnym trwają lekcje wychowania fizycznego, zajęcia należy przerwać i ustawić dzieci w jednym miejscu,
- 24) W miejscu zbiórki spokojnie czekamy na odwołanie alarmu.

10. Ewakuacja w czasie przerwy:

- 1) Uczniowie po usłyszeniu alarmu natychmiast ustawiają się parami pod ścianą przy najbliższej klasie.
- 2) Nauczyciele dyżurujący natychmiast udają się pod klasę, zgodnie z aktualnym planem lekcji, gdzie przejmują opiekę nad uczniami.
- 3) Pozostali nauczyciele niezwłocznie udają się pod klasy zgodnie z aktualnym planem lekcji i przejmują opiekę nad uczniami.
- 4) Nauczyciele, którzy zauważą grupę uczniów / ucznia bez opieki, dołączają takie osoby do swojej grupy i przeprowadzają ewakuację.
- 5) Na korytarzu grupy podporządkowują się dyrektorowi, wicedyrektorowi, kierującemu ewakuacją lub innej upoważnionej osobie.
- 6) Jeżeli na korytarzu nie ma osoby dowodzącej akcją, poruszamy się zgodnie ze znakami ewakuacyjnymi.
- 7) Na miejscu zbiórki nauczyciele ustawiają dzieci klasami.

11. Ewakuacja w przypadku, gdy uczeń znajduje się poza klasą lub pomieszczeniem, w którym ma zajęcia:

- 1) Uczeń po usłyszeniu sygnału alarmu natychmiast wychodzi z pomieszczenia, w którym się znajdował.
- 2) Na korytarzu dołącza do pierwszej napotkanej grupy i podporządkowuje się poleceniom nauczyciela (nie wraca do klasy i nie szuka uczniów ze swojej grupy).
- 3) Jeżeli na korytarzu nie ma nikogo, kieruje się najkrótszą drogą do wyjścia ewakuacyjnego i udaje się na zbiórkę na boisko szkolne.
- 4) Na miejscu zbiórki uczeń zgłasza się do nauczyciela.

- 5) W przypadku, gdy droga ewakuacyjna została odcięta, uczeń udaje się w miejsce najbardziej oddalone od źródła zagrożenia i za pomocą wszelkich środków i sygnałów przekazuje informacje, że jest uwięziony i gdzie się znajduje.
- 6) Nauczyciel nie szuka ucznia, którego nie było w klasie lub pomieszczeniu, lecz zajmuje się całą grupą i postępuje zgodnie z procedurą ewakuacji.
- 7) W przypadku, gdy brakuje ucznia / uczniów, nauczyciel przekazuje ten fakt dyrektorowi, wicedyrektorowi, kierującemu ewakuacją lub innej upoważnionej osobie.

12. Nauczyciel nie sprawujący opieki, nie mający lekcji:

- 1) Wspomaga nauczycieli w kierowaniu uczniów do wyjść.
- 2) Kontroluje pomieszczenia inne, niż sale lekcyjne, w których mogą przebywać dzieci np. toalety.
- 3) Na miejscu zbiórki wspomaga innych nauczycieli w sprawowaniu opieki nad uczniami.

13. Najważniejsze zasady, o których powinien pamiętać każdy uczeń i przestrzegać ich od chwili ogłoszenia w szkole alarmu:

- 1) Słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela.
- 2) Zachowaj spokój.
- 3) Po przerwaniu zajęć udaj się wraz z klasą na miejsce zbiórki drogą wskazywaną przez nauczyciela.
- 4) Pomagaj osobom słabszym.
- 5) Nie lekceważ zagrożenia nawet wówczas, gdy nie jest ono bezpośrednie.

14. Przykłady technik ewakuacji osób z niepełnosprawnościami:

- 1) Wykorzystanie krzeselka lub wózka inwalidzkiego – ratownicy umieszczają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie.
- 2) Chwyt strażacki – ratownik przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, ratowanego kładzie sobie na barkach.
- 3) Chwyt kończynowy – jeden ratownik staje za głową ratowanego i chwytą go pod pachy, drugi ratownik jest odwrócony do ratowanego plecami i chwytą go pod kolana.
- 4) Chwyt „na barana” – ratowany znajduje się na plecach ratownika, który podtrzymuje go obiema rękami za uda.
- 5) Chwyt kołyskowy – klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci.

- 6) Wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału – koc owija się wokół rąk i głowy.
- 7) Ratowanie w sposób umożliwiający ciągnięcie osoby ratowanej po płaskiej, równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała nieprzytomnych oraz w przestrzeni zadymionej, gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

15.3. Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego.

Czynności pracownika oświaty po otrzymaniu informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

1. Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętaj jak największą ilość szczegółów – uzyskane informacje mogą być istotne dla policji w celu identyfikacji sprawcy zagrożenia.
2. Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje – w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie możesz mieć problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji.
3. Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną w szkole za uruchomienie działań – może ona zarządzić ewakuację szkoły.
4. Do czasu przybycia policji akcją kieruje administrator obiektu, osoba odpowiedzialna za jego bezpieczeństwo, koordynator ewakuacji lub dyrektor/wicedyrektor.
5. Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze, takie jak: policja, pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.
6. Po przybyciu policji na miejsce incydentu bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
7. Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby” użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.
8. Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić policjantów, administratora, kierownika ewakuacji lub osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.

9. Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.
10. Po ogłoszeniu ewakuacji należy zachować spokój i opanowanie, sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon, zabierając rzeczy osobiste, uczniowie zabierają ze sobą plecaki.
11. Nie używaj telefonu komórkowego – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
12. Wychodząc z sali, sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia – stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji.
13. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
14. W miejscu ewakuacji policz wszystkich uczniów i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi – szybkie sprawdzenie obecności dzieci oraz pracowników ułatwi zakończenie ewakuacji szkoły.
15. Poinformuj rodziców o miejscu odbioru ich dzieci i drodze dojazdu – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

15.4. Podłożenie podejrzanego pakunku.

Podejrzanym pakunkiem nazywamy przedmiot mogący zawierać ładunek wybuchowy lub nieznaną substancję.

Działania nauczyciela w przypadku podejrzenia, że w szkole znajduje się ładunek wybuchowy:

1. Odizoluj miejsce zlokalizowania podejrzanego pakunku – należy założyć, że podejrzanym pakunkiem jest ładunek wybuchowy, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona.
2. Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku – ładunek wybuchowy może eksplodować w trakcie próby manipulowania nim.

3. Okryj podejrzany pakunek w razie stwierdzenia, że wydobywa się z niego inna substancja (tylko jeżeli czas na to pozwala) – okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznannej substancji może ograniczyć jej rozprzestrzenianie się.
4. Poinformuj o zauważeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury – osoba ta może zarządzić ewakuację uczniów i wszystkich pracowników szkoły.
5. Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji – ewakuacja musi zostać rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ewakuacja ma na celu ochronę uczniów i wszystkich pracowników szkoły przed skutkami ewentualnej eksplozji ładunku.
6. Nie używaj telefonu komórkowego – fale emitowane przez telefon komórkowy mogą zainicjować eksplozję ładunku.
7. Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę nad osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie uczniów odpowiadające potrzebom danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami.
8. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
9. W miejscu ewakuacji policz wszystkich uczniów i pracowników szkoły i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi – szybkie sprawdzenie obecności ułatwi zakończenie ewakuacji szkoły.
10. Jeśli jest to możliwe, poinformuj rodziców o miejscu odbioru ich dzieci i drodze dojazdu do szkoły – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych

15.5. Napastnik w szkole.

Powiadomienie służb ratowniczych o wtargnięciu uzbrojonego napastnika.

1. Telefoniczne alarmowanie - wybranie numeru alarmowego 112 lub 997, po zgłoszeniu się dyżurnego operatora spokojnie i wyraźnie należy podać:
  - 1) Miejsce zdarzenia, rodzaj zdarzenia, informacje o zagrożeniu życia i zdrowia ludzkiego.
  - 2) Liczbę napastników, opis wyglądu napastników.
  - 3) Ilość i rodzaj broni, liczbę ofiar i gdzie je widziano.
  - 4) Imię i nazwisko zgłaszającego.
  - 5) Numer telefonu, z którego nadawana jest informacja o zdarzeniu.

- 6) Najszybszą/najbezpieczniejszą drogę dojazdu do miejsca zdarzenia.
2. Po powiadomieniu nie należy odkładać słuchawki do chwili potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia. Przyjmujący może zażądać:
  - 1) Potwierdzenia zgłoszenia poprzez oddzwonienie,
  - 2) Wykonania polecenia/instrukcji, dodatkowych informacji, które w miarę możliwości należy podać.
3. Jeżeli sytuacja nagle się zmieni, należy szybko o tym powiadomić operatora numeru 112 lub 997.
4. Po przybyciu na miejsce służb, jeżeli to możliwe, należy przekazać dodatkowe informacje:
  - 1) Ile osób opuściło budynek.
  - 2) Ile osób zostało w budynku i na jakich poziomach.
  - 3) Pokazać plany budynku i drogi ewakuacji.
  - 4) Gdzie ostatnio był widziany agresor, czym przyjechał lub skąd przyszedł napastnik.

15.6. Wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych, tzw. *aktywny strzelec*.

Uciekaj:

1. Uciekaj poza teren szkoły lub obiektu oczywiście, o ile jest to możliwe, a napastnik nie stoi na drodze.
2. Nigdy nie uciekaj, gdy widzi cię napastnik.
3. Ewakuacja tylko w przypadku bezpośredniej bliskości wyjścia, z dala od źródła zagrożenia.
4. Jeżeli nie wiesz, gdzie jest sprawca, nie uciekaj, zostań z dziećmi w klasie lub pomieszczeniu.
5. Nie uciekaj na boisko, poruszaj się pod ścianą i uciekaj tam, gdzie nie widać okien i dachu szkoły lub obiektu.
6. Wybiegając z budynku, informuj pozostałych o ataku, zadzwoń na policję.

Ukryj się:

1. Jeżeli bezpieczna ewakuacja nie jest możliwa: ukryj się !!!.
2. Zostań w klasie lub pomieszczeniu, zamknij drzwi na klucz, zachowaj ciszę.
3. Zastaw drzwi ciężkim meblem, ławkami, zabarykaduj się (presja czasu – napastnik odejdzie).

4. Wycisz i uspokój uczniów.
5. Zaopiekuj się uczniami ze spe (szczególnymi potrzebami edukacyjnymi) i uczniami, którzy potrzebują pomocy - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
6. Jeżeli jest możliwość, schowaj się w kolejnym pomieszczeniu (na zapleczu), zamykając i barykadując drzwi.
7. Zasłoń okna, wyłącz wszystkie światła, każ uczniom wyciszyć lub wyłączyć telefony komórkowe.
8. Każ bezwzględnie wyłączyć/wyciszyć wszystkie urządzenia elektroniczne.
9. Poinformuj policję, wysyłając informację tekstową sms o zaistniałej sytuacji – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędne jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
10. Zejdź z linii strzału, połóż się z dziećmi na podłodze – z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. (strzały z broni palnej bez problemu przebijają drzwi i mogą zranić osoby znajdujące się wewnątrz).
11. Nie przemieszczaj się, przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
12. Jeżeli padną strzały, nie krzycz - napastnicy, oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi, chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się, czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
13. Jeżeli jest to możliwe, udzielaj pierwszej pomocy ewentualnym poszkodowanym, znajdującym się wewnątrz zabarykadowanego pomieszczenia.
14. Nie otwieraj nikomu drzwi - służby ratownicze zrobią to same.

Walcz lub błagaj o litość:

1. Jeżeli nie było możliwości ewakuować się lub ukryć albo zabarykadować w pomieszczeniu bezpiecznym, a twoje życie lub zdrowie jest bezpośrednio zagrożone – walcz.
2. Krzycz razem z dziećmi !!!
3. Rzuć w napastnika krzesłem, ławką, doniczką, gaśnicą.
4. W szczególnych przypadkach spróbuj go obezwładnić.
5. Jeżeli nie jesteś w stanie podjąć walki - błagaj o litość.

15.7. Bezpośredni kontakt z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą.

Znalezienie się w grupie zakładników.

1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika – wszelkie próby oporu mogą spowodować napastnika do impulsywnych zachowań lub zostać uznane za akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu.
3. Rób, co każą napastnicy. Nie graj bohatera i nie stawiaj oporu (*wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników*).
4. Dyskutowanie z napastnikami lub bunt mogą tylko pogorszyć sytuację.
5. Czekaj na akcję wyspecjalizowanej jednostki ratowniczej.
6. Bądź spokojny, naturalny, nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny.
7. Unikaj kontaktu wzrokowego – nigdy nie patrz napastnikom w oczy (*w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji*).
8. Nie odwracaj się do napastników plecami.
9. Nie bądź „utrapieniem” dla napastników (bunt, dyskusowanie, silne reakcje emocjonalne).
10. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia (*w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu*).
11. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np.: telefon (*wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej*).
12. Nie rób gestów zwracających uwagę porywaczy.
13. Nie zadawaj pytań, bądź im posłuszny, siedź spokojnie na miejscu.
14. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz wstać lub otworzyć torbę.
15. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami (wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty).
16. Zapamiętaj szczegóły dotyczące porywaczy i otoczenia - może to pomóc władzom w uwolnieniu pozostałych zakładników oraz identyfikację porywaczy przy aresztowaniu.
17. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów (*każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana*).
18. Pamiętaj, że sytuacja może trwać długo.
19. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty (*nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek*).

15.8. Zasady postępowania w przypadku działań antyterrorystycznych, wejście antyterrorystów do pomieszczenia.

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę (*Policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie do końca odróżnić napastników od ofiar*).
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi (*próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji*).
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy (*taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników*).
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom (*postawa taka ułatwia działania Policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników*).
5. Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących (*tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego*).
6. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami (*wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową*).
7. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona.
9. Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku.
10. Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru, najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych

15.9. Skażenie otoczenia szkoły (np. pożar sąsiadującego ze szkołą magazynu z oponami lub środkami chemicznymi).

Należy wówczas:

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.

2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
3. W budynku szkoły zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
4. W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i „odtrutki” – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do przemywania skóry.
5. Przygotować wilgotne tampony, np. z gazy, do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń – częsta zmiana kompresu/gazy lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji przez osobę, która ją wdycha.
6. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz czynności wymagających dużego wysiłku.
7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

15.10. Otrzymanie przez szkołę informacji o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną – mogło nastąpić skażenie placówki.

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby.
2. W budynku szkoły zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
3. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze.
4. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń.
5. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz prac wymagających dużego wysiłku.

6. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
7. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

15.11. Wewnętrzne skażenie budynku szkoły.

Należy ewakuować osoby przebywające w szkole, otwierając okna wszędzie, gdzie jest to możliwe, żeby wymusić cyrkulację powietrza. (Substancje toksyczne, np. gazy, mogą być lżejsze od powietrza (amoniak, chlor) lub cięższe od powietrza – np. tlenek węgla, azot).

W takim przypadku należy:

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
2. Powiadomić dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
3. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - Policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
4. W budynku szkoły otworzyć okna, drzwi, otwory wentylacyjne, włączyć klimatyzację.
5. W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i „odtrutki” – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do przemywania skóry.
6. Przygotować wilgotne tampony, np. z gazy, do ochrony dróg oddechowych – częsta zmiana kompresu/gazy lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji osobę, która ją wdycha.
7. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz czynności wymagających dużego wysiłku.
8. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wchodzić do pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
9. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

15.12. Zasady postępowania w przypadku gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.

Należy wówczas:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru - rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, rejonem ewakuacji powinien być budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń.
5. Powiadomić dyrektora, wicedyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.
6. Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji dyrektor lub wicedyrektor powiadamia odpowiednie służby - Policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
7. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka
8. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb - policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń.
9. W obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
10. Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji.
11. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.
12. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.

13. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
14. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

15.13. Zasady postępowania w sytuacji, gdy szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.

Należy wtedy:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe - dyrektora, wicedyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję lub administratora budynku.
3. Przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się.
4. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
5. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
6. Ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły.
7. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu dyrektor, wicedyrektor lub wskazana przez nich osoba powiadamia odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
8. W szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.
9. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

15.14. Epidemia, kataklizm.

- 1) Stan nadzwyczajny to sytuacja szczególnego zagrożenia, którego nie da się usunąć za pomocą narzędzi już funkcjonujących. Wymaga on sięgnięcia po szczególne środki prawne.

- 2) Do stanów nadzwyczajnych zaliczamy stan wojenny, stan wyjątkowy oraz stan klęski żywiołowej.
- 3) W przypadku wystąpienia kataklizmu, epidemii, pandemii lub innego poważnego zagrożenia dla zdrowia i życia ludzkiego Rada Ministrów na wniosek właściwego wojewody lub z własnej inicjatywy, w drodze rozporządzenia, wprowadza stan klęski żywiołowej.
- 4) W czasie stanu klęski żywiołowej właściwy miejscowo wójt (burmistrz, prezydent miasta) kieruje działaniami prowadzonymi na obszarze gminy w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia.
- 5) W razie niezdolności do kierowania lub niewłaściwego kierowania działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia wojewoda z inicjatywy własnej lub na wniosek starosty może zawiesić uprawnienia wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i wyznaczyć pełnomocnika do kierowania tymi działaniami.
- 6) Dyrektor szkoły, jego zastępca lub osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły postępuje zgodnie z wytycznymi, które są mu przekazywane przez właściwy organ działający w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej.

15.15. Stwierdzenie na terenie szkoły podejrzanych przedmiotów lub substancji nie będących w posiadaniu uczniów.

Za podejrzane należy uznać przedmioty lub substancje o nieznanym pochodzeniu, np. przypominające narkotyki, materiał wybuchowy, żrący, nieznaną substancję chemiczną. itp.

1. Nauczyciel lub pracownik szkoły zabezpiecza tymczasowo dostęp uczniów do miejsca, w którym znaleziono przedmioty lub substancje podejrzane.
2. Nauczyciel lub upoważniony pracownik szkoły zawiadamia dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
3. Dyrektor szkoły oddelegowuje pracownika szkoły do zabezpieczenia miejsca zdarzenia do czasu przybycia odpowiednich służb.
4. Dyrektor szkoły lub upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły zawiadamia odpowiednie służby: Policję, Straż Pożarną.
5. Dyrektor wydaje decyzję o ewentualnej ewakuacji uczniów z budynku szkoły.

15.16. Posiadanie przez uczniów narzędzi, przedmiotów i substancji niebezpiecznych.

Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o sytuacji, jest zobowiązany podjąć następujące działania:

1. Zapewnić bezpieczeństwo uczniom.
2. W miarę możliwości zatrzymać ucznia lub ustalić jego dane i dane świadków zdarzenia.
3. Nakłaniać ucznia do oddania niebezpiecznego przedmiotu/substancji i podjąć działania zmierzające do jego zabezpieczenia (zachowując środki ostrożności deponuje w sekretariacie, gabinecie pedagoga lub zabezpiecza pomieszczenie, w którym znajduje się przedmiot przed dostępem innych uczniów).
4. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukiwania.
5. Zaprowadzić ucznia do pedagoga/psychologa szkolnego lub podać dane ucznia, przekazać dane ewentualnych świadków.
6. Pedagog odbiera niebezpieczny przedmiot, informuje dyrektora lub wicedyrektora, przeprowadza rozmowę z uczniem wyjaśniając przyczyny przyniesienia tego przedmiotu, pouczając o grożącym niebezpieczeństwie.
7. Wychowawca lub pedagog informuje o zdarzeniu rodziców/ opiekunów prawnych ucznia, wzywa ich do szkoły i jeżeli jest to prawnie możliwe, oddaje przedmiot oraz sporządza notatkę w dokumentacji pedagoga/psychologa szkoły.
8. W przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że jest to substancja lub przedmiot zagrażający zdrowiu i życiu dyrektor szkoły, pedagog lub interweniujący nauczyciel informuje rodziców i wzywa policję.
9. Jeżeli uczeń nie chce oddać przedmiotu lub substancji, nauczyciel interweniujący natychmiast powiadamia pedagoga/psychologa, wychowawcę, a w uzasadnionych sytuacjach dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
10. Pedagog w obecności innej osoby (psycholog, pedagog, wychowawca, dyrektor, wicedyrektor) żąda, aby uczeń przekazał mu przedmiot lub substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenia, a w przypadku odmowy ucznia, w porozumieniu z dyrektorem wzywa policję.
11. Pedagog/psycholog zabezpiecza odebraną uczniowi substancję, opisuje ją, wzywa rodziców /opiekunów ucznia do natychmiastowego stawiennictwa, sporządza możliwie dokładną notatkę z ustaleń o zdarzeniu wraz ze swoimi spostrzeżeniami i przekazuje ją policji wraz z zabezpieczoną substancją.

12. Pedagog/psycholog nazywa naganne zachowanie, wyznacza konsekwencje, sposób i termin ich realizacji, zobowiązując ucznia do zaniechania postępowania.
13. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami zdarzenia, wyjaśnić im pojęcia: niebezpieczne narzędzia, przedmioty, substancje, emocje, agresja, przemoc, przypomnieć normy postępowania i sposoby reagowania.
14. Pedagog wzywa rodziców/opiekunów ucznia do natychmiastowego stawiennictwa, zobowiązuje rodziców do zgłoszenia się do instytucji i poradni zajmujących się uzależnieniami młodzieży.
15. W przypadku odmowy współpracy rodziców/opiekunów prawnych:
  - 1) Szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję oraz pomoc społeczną.
  - 2) Szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia na mocy obowiązujących przepisów prawa.

15.17. Podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających, psychoaktywnych.

1. Odizolować podejrzanego od pozostałych uczniów w klasie.
2. Powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego.
3. Zażądać od ucznia, w obecności innej osoby pedagoga/psychologa, przekazania posiadanej substancji i/lub pokazania zawartości plecaka oraz kieszeni.
4. Powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadamia policję.
5. Jeżeli uczeń nie chce oddać substancji, nauczyciel interweniujący natychmiast powiadamia pedagoga/psychologa, wychowawcę, dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
6. Pedagog w obecności innej osoby (psycholog, pedagog, wychowawca, dyrektor, wicedyrektor) żąda, aby uczeń przekazał mu substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenia, a w przypadku odmowy ucznia, w porozumieniu z dyrektorem wzywa policję.
7. Powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
8. Poinformować rodziców o procedurach obowiązujących w szkole.
9. Przeprowadzić z uczniem w obecności jego rodziców/opiekunów prawnych rozmowę o złamaniu obowiązujących zasad szkolnych, a następnie objąć ucznia działaniami profilaktycznymi.
10. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/ opiekunom prawnym ucznia (zapropionować rodzicom/opiekunom prawnym działania profilaktyczne w zakresie rozpoznawania

sygnałów ostrzegawczych oraz posiadania i rozprowadzania środków odurzających bądź specjalistyczne, np. uczestnictwo w warsztatach umiejętności wychowawczych)

11. W przypadku odmowy współpracy rodziców/opiekunów prawnych:

- 1) Szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję oraz pomoc społeczną.
- 2) Szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia na mocy obowiązujących przepisów prawa.

15.18. Znalezienie w szkole substancji psychoaktywnych.

W przypadku znalezienia podejrzonej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy:

1. Zachować szczególne środki ostrożności.
2. Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz jej ewentualnym zniszczeniem.
3. Powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadomia policję.
4. Ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo należy znaleziona substancja.
5. Przekazać policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji.
6. Opracować i przeprowadzić projekty edukacyjne dotyczące ww. problematyki oraz wdrożyć profilaktykę uzależnień.

15.19. Spożywanie lub bycie pod wpływem alkoholu, narkotyków, dopalaczy lub innych substancji na terenie szkoły.

Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony, o zdarzeniu, jest zobowiązany podjąć następujące kroki:

1. Odizolować ucznia od reszty uczniów i przekazać pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego.
2. Powiadomić o swoich przypuszczeniach dyrektora szkoły i wychowawcę klasy.

Pedagog/psycholog, do którego został przyprowadzony uczeń, zobowiązany jest:

1. Wezwać pielęgniarkę szkolną.
2. Wezwać do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia i zobowiązać ich do niezwłocznego odebrania dziecka ze szkoły.
3. Przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania.
4. Przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem.
5. Zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w zaprzestaniu odurzania się, wskazać działania i instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji.

6. W przypadku wystąpienia stanu nagłego zagrożenia zdrowia powiadomić pogotowie.
7. W przypadku odmowy rodziców/opiekunów ws. przejęcia ucznia pod własną opiekę, o przewiezieniu ucznia do placówki służby zdrowia lub przekazaniu do dyspozycji policji decyduje pielęgniarka w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
8. W porozumieniu z dyrektorem wezwać służby medyczne lub policję szczególnie, gdy uczeń jest agresywny bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorzenia albo zagraża zdrowiu lub życiu innych osób.
9. W przypadku przewiezienia ucznia do izby dziecka lub szpitala powiadomić o podjętych działaniach rodziców/opiekunów, zobowiązując ich do natychmiastowego stawiennictwa we wskazanym miejscu.
10. Opracować działania profilaktyczne do zrealizowania z uczniem.
11. Uwzględnić w programie wychowawczo-profilaktycznym zdiagnozowane obszary:
  - 1) Monitorować i ewaluować efekty oddziaływań profilaktycznych.
  - 2) Po konsultacji z dyrektorem zgłasza ucznia pod opiekę ośrodka pomocy społecznej lub inne instytucje wspierające rodzinę i szkołę w działaniach profilaktycznych.
  - 3) Jeżeli nadal obserwuje się postępujący proces demoralizacji dziecka, a rodzice nie współpracują ze szkołą, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).
  - 4) Po ustabilizowaniu stanu ucznia pedagog/psycholog: nazwa naganne zachowanie, wyznacza konsekwencje, sposób i termin ich realizacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania postępowania.
  - 5) Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem i rodziną.
12. W przypadku odmowy współpracy rodziców/opiekunów prawnych:
  - 1) Szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję oraz pomoc społeczną.
  - 2) Szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia na mocy obowiązujących przepisów prawa.
13. W sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych: rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem itp., a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor

szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

15.20. Palenie tytoniu, palenie oraz posiadanie papierosów (w tym papierosów elektronicznych) na terenie szkoły i poza szkołą.

Nauczyciel lub pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zdarzeniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:

1. Zatrzymać sprawcę zdarzenia i ustalić jego dane, żądać, aby uczeń przekazał papierosy i inne przedmioty budzące podejrzenia np. zapalniczkę, zapalki, a w przypadku odmowy zaprowadzić ucznia do pedagoga szkolnego.
2. Zabezpieczyć dostępne dowody (nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania).
3. Zawiadomić o swoich spostrzeżeniach wychowawcę/ pedagoga szkolnego,
4. Jeżeli uczeń nie chce oddać papierosów, nauczyciel interweniujący natychmiast powiadamia pedagoga, a w uzasadnionych sytuacjach dyrektora szkoły.
5. Pedagog w obecności innej osoby (psycholog, pedagog, wychowawca, dyrektor, wicedyrektor) żąda, aby uczeń przekazał mu papierosy, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, a w przypadku odmowy ucznia, w porozumieniu z dyrektorem wzywa rodziców i policję.
6. Pedagog zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie, nazwać naganne zachowanie i wyznaczyć konsekwencje oraz określić sposób i termin ich przeprowadzenia, zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania (pisemne zobowiązanie).
  - 2) Zawiadomić rodziców/ opiekunów o zdarzeniu.
  - 3) Przekazać informacje wychowawcy i w szczególnych przypadkach dyrektorowi lub wicedyrektorowi szkoły.
7. Jeżeli dotychczasowe działania nie przyniosły skutku, pedagog w porozumieniu z dyrektorem wysyła do Sądu - Wydział Rodzinny i Nieletnich, zgłoszenie o podejrzeniu demoralizacji nieletniego.
8. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.21. Uzależnienie.

1. Nauczyciel, który zaobserwował u ucznia zmiany w zachowaniu mogące świadczyć o występowaniu problemu uzależnienia, zgłasza sytuację pedagogowi/psychologowi szkolnemu.
2. Pedagog/psycholog powinien:
  - 1) Porozmawiać z uczniem.
  - 2) Zgłosić problem dyrektorowi szkoły, szkolnej pielęgniarce, wychowawcy klasy.
  - 3) Skontaktować się z rodzicami/ opiekunami ucznia i umówić się na spotkanie w celu poinformowania o zaobserwowanych zmianach w zachowaniu dziecka.
  - 4) Zaproponować rodzicom/ opiekunom zgłoszenie się z dzieckiem do poradni psychologiczno-pedagogicznej, podać adresy i numery telefonów do poradni specjalistycznych.
  - 5) Przy braku współpracy rodziców/ opiekunów uzyskać wsparcie w pracy z rodziną ze strony ośrodka pomocy Społecznej lub Sądu Rodzinnego.
3. Uczeń otrzymuje wsparcie pedagogiczno-psychologiczne na terenie szkoły.

15.22. Zachowania autodestrukcyjne.

1. Nauczyciel, a także każdy pracownik szkoły, który zaobserwował u ucznia zachowania autodestrukcyjne, powiadamia o sytuacji pedagoga/psychologa szkolnego.
2. Pedagog/psycholog ma obowiązek:
  - 1) Poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji kryzysowej.
  - 2) W razie potrzeby zaprowadzić ucznia do pielęgniarki w celu udzielenia mu pomocy medycznej, a w przypadku poważniejszego zagrożenia zdrowia, w porozumieniu z dyrektorem wezwać pogotowie.
  - 3) Przeprowadzić rozmowę z uczniem, w miarę możliwości zdiagnozować przyczyny zaistniałej sytuacji i określić formy oraz zakres pomocy.
  - 4) Zaproponować uczniowi udział w zajęciach specjalistycznych na terenie szkoły indywidualnych lub grupowych - zgodnie z określonymi potrzebami.
  - 5) Skontaktować się z rodzicami/ opiekunami i umówić się na rozmowę w celu poinformowania o autodestrukcyjnych zachowaniach dziecka.
  - 6) Pokierować rodziców do specjalistów w celu diagnozy i terapii.
  - 7) Poinformować o ustaleniach wychowawcę klasy.
3. Uczeń otrzymuje wsparcie pedagogiczno-psychologiczne na terenie szkoły.

15.23. Postępowanie w przypadku stwierdzenia u ucznia symptomów wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który zwrócił uwagę na zmiany w sposobie codziennego funkcjonowania ucznia lub został o nich powiadomiony (np. przez uczniów, rodziców), zobowiązany jest niezwłocznie poinformować pedagoga i wychowawcę klasy o zaobserwowanych sygnałach ostrzegawczych.
2. Pedagog i wychowawca w porozumieniu podejmują kolejne działania:
  - 1) Informują o rozpoznanej sytuacji rodziców i dyrektora szkoły.
  - 2) Angażują pozostałych specjalistów szkolnych (psycholog, socjoterapeutka) do współpracy w zakresie diagnozy i poprawy emocjonalnego funkcjonowania ucznia, otaczają ucznia szczególną opieką, organizują indywidualne wsparcie psychologiczne i pedagogiczne na terenie szkoły.
  - 3) Monitorują stan psychiczny ucznia pod kątem zaobserwowania ostrych kryzysów psychicznych (depresji, przedłużającego się stresu) oraz jego sytuacji rodzinnej i edukacyjnej
3. Psycholog/pedagog szkolny:
  - 1) Podejmuje indywidualną pracę wspierającą i korekcyjną z uczniem.
  - 2) Podejmuje współpracę z rodzicami ucznia i regularną wymianę informacji na temat jego funkcjonowania i kondycji psychicznej.
  - 3) W razie potrzeby, przy utrzymujących się problemach, kieruje ucznia i rodziców do poradni specjalistycznych.

15.24. Postępowanie w przypadku powzięcia informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo - informacja od ucznia, kolegów, rodziny, osób postronnych.

1. Każdy pracownik szkoły, który otrzymuje informację że uczeń zamierza popełnić samobójstwo, ma obowiązek powiadomić o tym fakcie psychologa/pedagoga, dyrektora szkoły oraz pielęgniarkę.
2. Do zadań pedagoga/psychologa należy:
  - 1) Zaopiekowanie się uczniem, nie pozostawianie go samego.
  - 2) Przeprowadzenie ucznia w bezpieczne miejsce.
  - 3) Poinformowanie o zaistniałej sytuacji i zagrożeniu rodziców, przekazanie dziecka pod ich opiekę.

- 4) Zobowiązanie rodziców do zapewnienia dziecku wsparcia medycznego i psychiatrycznego.
- 5) Po zakończeniu działań interwencyjnych zaplanowanie dla ucznia długofalowej pomocy psychologicznej na terenie szkoły.

15.25. Samobójstwo. Interwencja w przypadku wystąpienia próby samobójczej na terenie szkoły.

1. Osoba, która została powiadomiona o próbie samobójczej ucznia lub była świadkiem zdarzenia, niezwłocznie informuje o sytuacji dyrektora lub wicedyrektora szkoły, pielęgniarkę oraz psychologa/pedagoga.
2. W razie potrzeby pielęgniarka w porozumieniu z dyrektorem szkoły wzywa pomoc - Pogotowie Ratunkowe, Policję, Straż Miejską.
3. Psycholog/pedagog jest zobowiązany podjąć następujące działania interwencyjne:
  - 1) Jeśli to możliwe, przeprowadzić ucznia w bezpieczne / ustronne miejsce i zapewnić mu opiekę oraz wsparcie psychiczne.
  - 2) Zebrać wstępne informacje o okolicznościach zdarzenia i dokonać oceny dalszego zagrożenia (ewentualna potrzeba hospitalizacji dziecka).
  - 3) Zadbać, aby interwencja przebiegała spokojnie i dyskretnie.
  - 4) Powiadomić rodziców/opiekunów o zdarzeniu.
  - 5) Zadbać o ochronę ucznia i innych osób przed dodatkową traumą związaną np. z kontaktami z mediami).
4. Po zakończeniu działań interwencyjnych psycholog/pedagog zobowiązany jest:
  - 1) Dokonać wstępnej diagnozy ryzyka ponowienia próby samobójczej oraz zaplanować dalszą strategię postępowania.
  - 2) Podjąć próbę zmobilizowania rodziców/opiekunów do udzielenia dziecku wsparcia i zapewnienia bezpieczeństwa oraz zachęcić do skorzystania z fachowej pomocy psychiatryczno-psychologicznej.
  - 3) Rozpocząć pracę profilaktyczną z uczniami mającymi kontakt z osobą, która podjęła próbę samobójczą, a także z rodzicami/opiekunami uczniów (ze szczególnym zwróceniem uwagi na możliwość wystąpienia objawów stresu pourazowego).
  - 4) Poinformować uczniów o miejscach, w których uzyskają pomoc w sytuacji kryzysu (adresy ośrodków, numery infolinii i telefonów zaufania).

- 5) W przypadku kontaktu mediów ze szkołą, podjąć działania zmniejszające ryzyko wystąpienia dodatkowej traumy u uczniów.
5. W przypadku śmierci ucznia w wyniku samobójstwa dyrektor szkoły informuje policję, organ prowadzący i nadzorujący szkołę o zaistniałej sytuacji.
6. Pedagog, psycholog szkolny oraz wychowawcy udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej pozostałym uczniom szkoły.

15.26. Anoreksja/bulimia.

1. Nauczyciel lub pracownik szkoły, który zaobserwował u ucznia przejawy niewłaściwego odżywiania się i negatywnego stosunku do własnego ciała, powiadamia o sytuacji pedagoga/psychologa szkolnego.
2. Pedagog/psycholog powinien:
  - 1) Porozmawiać z uczniem.
  - 2) Zgłosić problem dyrektorowi szkoły, szkolnej pielęgniarce, wychowawcy klasy.
  - 3) Skontaktować się z rodzicami/opiekunami ucznia i umówić się na rozmowę w celu poinformowania o swoich przypuszczeniach oraz zasugerowania zapisania dziecka do lekarza pierwszego kontaktu.
  - 4) Przekazać rodzicom/opiekunom adresy i telefony kontaktowe poradni specjalistycznych, w których można uzyskać pomoc.
3. Uczeń otrzymuje wsparcie pedagogiczno-psychologiczne na terenie szkoły.

15.27. Ucieczka z domu.

1. Osoba, który została powiadomiona o ucieczce ucznia z domu, przekazuje informację pedagogowi szkolnemu.
2. Pedagog szkolny powinien:
  - 1) Zgłosić problem dyrektorowi szkoły i wychowawcy klasy.
  - 2) Skontaktować się z rodzicami/ opiekunami ucznia.
  - 3) Poinformować rodziców/ opiekunów o możliwości zgłoszenia ucieczki dziecka z domu na policję.
  - 4) W miarę możliwości pomóc rodzicom/opiekunom lub policji ustalić miejsce pobytu ucznia (np.: rozmowy pedagoga z innymi uczniami).
  - 5) Zaproponować rodzicom/opiekunom zgłoszenie się z dzieckiem do poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej instytucji specjalistycznej.

6) Zaproponować uczniowi udział w zajęciach socjoterapeutycznych na terenie szkoły, wsparcie psychologa szkolnego.

3. Uczeń otrzymuje wsparcie pedagogiczno-psychologiczne na terenie szkoły.

15.28. Omdlenie, utrata przytomności.

1. Nauczyciel/pracownik szkoły, który jest świadkiem utraty przytomności, omdlenia ucznia lub został poinformowany o zdarzeniu, zobowiązany jest:

1) Udzielić uczniowi pomocy, zabezpieczyć otoczenie, ewentualnie umieścić ucznia w bezpiecznym miejscu.

2) Jeżeli zdarzenie ma miejsce podczas lekcji, poprosić o pomoc innego nauczyciela lub specjalisty, aby zaopiekował się pozostałymi uczniami.

3) Wezwać pielęgniarkę szkolną.

4) Nauczyciel może poprosić o wezwanie pielęgniarki rozsądnych uczniów.

5) Gdy zachodzi taka konieczność, należy wezwać pogotowie.

6) Powiadomić pedagoga szkolnego, dyrektora szkoły i wychowawcę.

2. Pedagog szkolny powinien:

1) Powiadomić telefonicznie rodziców/ opiekunów ucznia i zobowiązać do odbioru dziecka ze szkoły.

2) W przypadku, gdy rodzice/opiekunowie nie mogą odebrać dziecka, powiadomić służby ratownicze w celu oceny stanu zdrowia dziecka.

3. Jeśli rodzice/opiekunowie nie zdążą przyjechać do szkoły, a lekarz pogotowia zdecyduje o zabraniu poszkodowanego do szpitala, wówczas z uczniem jedzie wychowawca, pedagog lub wyznaczona przez dyrektora szkoły osoba. Rodzice są zobligowani, w jak najkrótszym czasie dotrzeć do szpitala.

15.29. Złe samopoczucie ucznia na lekcji.

1. Nauczyciel, któremu uczeń zgłasza złe samopoczucie na lekcji, powinien poprosić pracownika szkoły lub dwóch rozsądnych uczniów o zaprowadzenie go do pielęgniarki szkolnej.

2. Nauczyciel może podjąć decyzję o wezwaniu pielęgniarki szkolnej telefonicznie.

3. Nauczyciel może podjąć decyzję o osobistym sprowadzeniu ucznia do pokoju pomocy medycznej. W takim przypadku należy zorganizować opiekę pozostałym uczniom w klasie.

4. Pielęgniarka szkolna informuje o sytuacji pedagoga szkolnego.

5. Pedagog kontaktuje się z rodzicami/ opiekunami ucznia, ustala dalsze postępowanie w sprawie dziecka, informuje o konieczności odebrania ucznia ze szkoły.
6. W przypadku nieobecności pielęgniarki szkolnej, nauczyciel kontaktuje się z pedagogiem szkolnym, który telefonicznie ustala z rodzicami ucznia formę powrotu dziecka do domu.
7. Uczeń nie może być zwolniony z lekcji i samodzielnie udać się do domu bez opieki.
8. Jeśli zachodzi taka potrzeba, pedagog / pielęgniarka szkolna, wychowawca wzywa służby ratownicze, informuje o tym fakcie rodziców/ opiekunów ucznia oraz dyrektora szkoły.

15.30. Uchylenie się od obowiązku szkolnego.

1. Wychowawca ucznia podejmuje następujące działania:
  - 1) Analizuje nieobecności ucznia w szkole.
  - 2) Informuje pedagoga szkolnego o nieobecnościach.
  - 3) Wspólnie z pedagogiem wzywa do szkoły rodziców/ opiekunów ucznia i ustala z nimi działania wobec dziecka w domu i w szkole.
2. Pedagog podejmuje następujące działania:
  - 1) Nawiązuje kontakt z uczniem i rodzicami/opiekunami.
  - 2) Podejmuje wzmożoną kontrolę frekwencji ucznia poprzez rozmowy z uczniem, ustalenia ustne oraz prowadzenie przez ucznia karty/zeszytu obecności, a w razie potrzeby poprzez spisanie z uczniem kontraktu.
  - 3) Proponuje uczniowi różne formy pomocy pedagogiczno-psychologicznej (zajęcia wyrównawcze, socjoterapia, zajęcia z psychologiem szkolnym, trening umiejętności społecznych).
  - 4) Proponuje rodzicom/ opiekunom diagnozę psychologiczno-pedagogiczną ucznia w poradni specjalistycznej.
  - 5) Zachęca rodziców/ opiekunów do skorzystania z pomocy specjalistycznej poza szkołą,
3. Jeśli uczeń nadal nie uczęszcza do szkoły, pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły powiadamia o braku realizacji obowiązku szkolnego Wydział Edukacji, policję i sąd rodzinny.

15.31. Agresja słowna.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o agresji słownej, jest zobowiązany podjąć następujące działania:

- 1) Bezwzględnie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
- 2) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
- 3) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do wychowawcy (pedagoga, psychologa szkolnego) lub podać dane uczniów.
2. Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza z uczniem rozmowę mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia.
3. Rozmowy z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno.
4. Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowy ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, uzgadnia wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
5. O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
6. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy specjalistycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w podobnych sytuacjach.
7. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami zdarzenia, wyjaśnić im pojęcia: emocje, agresja, przemoc, przypomnieć normy postępowania i sposoby reagowania.
8. W poważnych przypadkach, np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego, powiadamiana jest policja.

15.32. Wysztydzenie, ośmieszanie, poniżanie rówieśnika.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Bezwzględnie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
  - 2) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 3) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do wychowawcy (pedagoga/psychologa) lub podać dane uczniów.
2. Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza z uczniem rozmowę mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia.
3. Rozmowy z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno.

4. Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowy ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, uzgadnia wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
5. O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
6. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy specjalistycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w podobnych sytuacjach.
7. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami zdarzenia, wyjaśnić im pojęcia: emocje, agresja, przemoc, przypomnieć normy postępowania i sposoby reagowania.
8. W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog szkolny na polecenie dyrektora zgłasza zdarzenie na policję.
9. Pedagog/ psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.33. Znieważenie publiczne, pomówienie, zniesławienie

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
  - 2) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 3) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do wychowawcy klasy/pedagoga szkolnego lub podać dane uczniów.
2. Pedagog szkolny/psycholog zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
  - 2) Nazywać naganne zachowanie.
  - 3) Doprowadzić do przeprosin.
  - 4) Udzielić wsparcia emocjonalnego osobie poszkodowanej.
  - 5) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
  - 6) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu.
  - 7) Przekazać informacje wychowawcy, a w szczególnych sytuacjach dyrektorowi szkoły.
3. W przypadku powtórzenia naganego zachowania ucznia, pedagog, podejmuje następujące działania:

- 1) Zawiadamia i wzywa rodziców/opiekunów sprawcy lub obu stron konfliktu.
- 2) Informuje o możliwości zgłoszenia incydentu na policję przez rodziców ucznia poszkodowanego.
- 3) Informuje o zdarzeniu dyrektora szkoły, wychowawcę, psychologa.
- 4) W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog szkolny na polecenie dyrektora zgłasza zdarzenie na policję.
4. Pedagog/ psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem oraz zapewnia wsparcie psychopedagogiczne osobie poszkodowanej.
5. W przypadku znieważenia publicznego, pomówienia, zniesławienia nauczyciela - funkcjonariusza publicznego - nauczyciel powiadamia dyrektora szkoły, który jest zobowiązany z urzędu występować w obronie nauczyciela.

15.34. Agresja fizyczna. Bójka, pobicie, udział w bójce lub pobiciu, spowodowanie trwałego uszczerbku na zdrowiu w wyniku bójki.

1. Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany, jest przerwanie tego zachowania.
2. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom zdarzenia, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o rozdzielenie bijących się uczniów i uniemożliwienie im dalszego kontaktu.
3. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Oddzielić pokrzywdzonego od sprawcy, aby nie mógł zastraszyć pokrzywdzonego i kontaktować się z ewentualnymi współsprawcami.
  - 2) Udzielić pierwszej pomocy pokrzywdzonym, zawiadomić pielęgniarkę.
  - 3) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do pedagoga szkolnego.
4. Pedagog/psycholog szkolny zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
  - 2) Nazywać naganne zachowanie.
  - 3) Udzielić wsparcia emocjonalnego osobie poszkodowanej.

- 4) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach i możliwości zgłoszenia zdarzenia na policję przez rodziców/opiekunów uczniów poszkodowanych.
- 5) Przeprowadzić rozmowy z rodzicami/opiekunami prawnymi obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą (z rozmów sporządzają notatkę).
- 6) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
- 7) Doprowadzić do przeprosin.
- 8) Udzielić specjalistycznej pomocy ofierze przemocy oraz wskazać, jak należy radzić sobie w podobnych sytuacjach.
- 9) Poinformować o zdarzeniu i ustaleniach wychowawcę oraz dyrektora szkoły.
5. W przypadku zagrożenia życia (gdy osoba poszkodowana jest nieprzytomna) pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).
6. Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
7. Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice/opiekunowie prawni poszkodowanego.
8. W przypadku przeprowadzenia przez agresora kolejnych ataków z widocznymi skutkami pobicia – szkoła kieruje sprawę na policję, od której postępowania zależą dalsze losy sprawcy przemocy.
9. Pedagog/ psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.
10. W sytuacji dużego nasilenia aktu agresji lub powtarzania się czynów, przy braku współpracy z rodzicami, dyrektor może skierować wniosek do Sądu Rodzinnego i Nieletnich.

15.35. Groźba popełnienia przestępstwa na szkodę innej osoby, nawoływanie, pochwalanie przestępstwa.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.

- 2) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do pedagoga szkolnego.
  2. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
    - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
    - 2) Nazywać naganne zachowanie i poinformować o konsekwencjach prawnych.
    - 3) Zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania.
    - 4) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
    - 5) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach prawnych i możliwości zgłoszenia zdarzenia na policję przez rodziców/opiekunów uczniów poszkodowanych.
    - 6) Poinformować o zdarzeniu i ustaleniach wychowawcę, a w szczególnych sytuacjach dyrektora szkoły.
  3. W przypadku powtórzenia nagannego zachowania ucznia pedagog powinien podjąć następujące działania:
    - 1) Zawiadomić i wezwać do szkoły rodziców sprawcy.
    - 2) Poinformować o zdarzeniu dyrektora szkoły i wychowawcę.
  4. W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog szkolny na polecenie dyrektora zgłasza zdarzenie na Policję.
  5. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.
- 15.36. Stosowanie przemocy wobec osoby w celu zmuszenia do działania niezgodnego z jej wolą.**
1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu jest zobowiązany podjąć następujące działania:
    - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
    - 2) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do wychowawcy klasy/pedagoga szkolnego lub podać dane uczniów.
  2. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
    - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
    - 2) Nazywać naganne zachowanie i poinformować o konsekwencjach prawnych.
    - 3) Zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania.
    - 4) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.

- 5) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach prawnych i możliwości zgłoszenia zdarzenia na policję przez rodziców/opiekunów uczniów poszkodowanych.
- 6) Poinformować o zdarzeniu wychowawcę, a w szczególnych sytuacjach dyrektora szkoły.
3. W przypadku powtórzenia nagannego zachowania ucznia pedagog powinien podjąć następujące działania:
  - 1) Zawiadomić i wezwać do szkoły rodziców sprawcy.
  - 2) Poinformować o zdarzeniu dyrektora szkoły i wychowawcę.
4. W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog szkolny na polecenie dyrektora zgłasza zdarzenie na policję.
5. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.37. Obrza uczuć religijnych.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do pedagoga szkolnego lub podać dane uczniów.
2. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
  - 2) Omówić konsekwencje dla sprawcy.
  - 3) Nazywać naganne zachowanie i poinformować o konsekwencjach prawnych.
  - 4) Zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania.
  - 5) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
  - 6) Jeżeli to możliwe, doprowadzić do przeprosin.
  - 7) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach prawnych i możliwości zgłoszenia zdarzenia na policję przez rodziców/opiekunów uczniów poszkodowanych.
  - 8) Poinformować o zdarzeniu wychowawcę, a w szczególnych sytuacjach dyrektora szkoły.

3. W przypadku powtórzenia nagannego zachowania ucznia pedagog powinien podjąć następujące działania:
  - 1) Zawiadomić i wezwać do szkoły rodziców sprawcy.
  - 2) Poinformować o zdarzeniu dyrektora szkoły i wychowawcę.
4. W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog szkolny na polecenie dyrektora zgłasza zdarzenie na policję.
5. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.38. Spowodowanie niebezpieczeństwa: fałszywy alarm bombowy, pożarowy.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony, o zdarzeniu, zobowiązany jest zgłosić problem dyrektorowi szkoły.
2. W trakcie trwania alarmu dyrektor szkoły postępuje zgodnie z zasadami przepisów PPOŻ.
3. Po ustąpieniu niebezpieczeństwa pedagog szkolny zobowiązany jest:
  - 1) Ustalić sprawcę i ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Wyjaśnić zdarzenie ze sprawcą i świadkami.
  - 3) Nazwać naganne zachowanie.
  - 4) Omówić konsekwencje szkolne i prawne.
  - 5) Zobowiązać do zaniechania postępowania.
  - 6) Przekazać ustalenia dyrektorowi szkoły oraz ustalić przebieg spotkania z rodzicami/opiekunami sprawcy i współuczestnikami zdarzenia.
  - 7) Wezwać do szkoły rodziców/opiekunów sprawcy i współuczestników w celu odbycia rozmowy z dyrektorem szkoły,
  - 8) W razie potrzeby poinformować policję o poczynionych ustaleniach.
4. Dyrektor podejmuje decyzję, czy zgłosić zdarzenie na policję.
5. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.39. Przepięstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (zwałcenie, obcowanie seksualne, doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej).

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zdarzeniu, jest zobowiązany podjąć następujące kroki:
  - 1) Zatrzymać lub zapamiętać sprawcę, poszkodowanego i świadków.
  - 2) Oddzielić osobę poszkodowaną od sprawcy zdarzenia.

- 3) W razie potrzeby udzielić doraźnej pomocy poszkodowanemu.
  - 4) Doprowadzić sprawcę, poszkodowanego oraz świadków do pedagoga szkolnego lub podać dane uczniów.
  - 5) W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, bezzwłoczne powiadomienie policji.
  2. Przekazanie przez dyrektora wszystkim pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu.
  3. Podjęcie przez wychowawców oraz pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych skierowanych do uczniów w celu omówienia potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazywania pracownikom szkoły informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie.
  4. W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłoczne powiadomienie rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz policji w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy.
  5. Wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia przez dyrektora.
  6. Pedagog/psycholog szkolny zobowiązany jest:
    - 1) Przeprowadzić indywidualną rozmowę z uczniem – omówienie w obecności rodziców przyczyn i okoliczności zdarzenia,
    - 2) Przekazać informacje wychowawcy i dyrektorowi/wicedyrektorowi.
    - 3) Sporządzić ze zdarzenia notatkę służbową i w razie potrzeby przedłożyć ją do wglądu policji.
  7. Dyrektor szkoły zobowiązany jest z urzędu zgłosić sprawę na policję, jeśli ofiarą zdarzenia była osoba poniżej 15 roku życia.
  8. Dyrektor ustala w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym, dalszych działań mających na celu zapewnienie uczniowi właściwej opieki.
  9. Wszyscy uczestnicy zajęcia mają obowiązek zachowania tajemnicy.
  10. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniami i rodzinami/opiekunami.
- 15.40. Wystąpienie niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole.**
1. Powiadomienie przez nauczyciela lub innego pracownika szkoły wychowawcy klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych

uczniów w szkole (gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych innego ucznia, konieczne jest zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnej przemocy/odwetu).

2. Przeprowadzenie przez wychowawcę lub pedagoga/psychologa szkolnego rozmowy z uczniem oraz poinformowanie o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia.
3. Zobowiązanie rodziców przez wychowawcę lub pedagoga/psychologa szkolnego do szczególnego nadzoru nad dzieckiem oraz ustalenie z nimi dalszego postępowania, w przypadku gdy rozmowa z uczniem okazuje się niewystarczająca, do zmiany jego zachowania,
4. W sytuacji, kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole, a szkoła wykorzystwała dostępne jej metody oddziaływań i zachowanie ucznia nie zmienia się, pisemne powiadomienie przez dyrektora szkoły wydziału rodzinnego i nieletnich sądu rejonowego oraz wydziału ds. nieletnich policji.
5. Powiadomienie przez pedagoga/psychologa szkolnego, w porozumieniu z dyrektorem, najbliższej jednostki policji (po uprzednim zawiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów prawnych ucznia), w przypadku, gdy zachowanie ucznia świadczy o możliwości popełnienia przez niego przestępstwa (np. gwałtu).
6. Sporządzenie notatki służbowej na temat całego zdarzenia przez pedagoga/psychologa szkolnego.

15.41. Nieprawidłowe zachowania psychoseksualne w szkole – przypadek wystąpienia prostytucji.

1. W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności noszących znamiona prostytucji, powiadomienie o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły przez nauczyciela przyjmującego zgłoszenie.
2. W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
3. Przeprowadzenie przez wychowawcę, psychologa/pedagoga rozmowy z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem w ich obecności.
4. W przypadku potwierdzenia informacji zobowiązanie ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, zaś rodziców/opiekunów prawnych – bezwzględnie do szczególnego

- nadzoru nad jego zachowaniem (w toku interwencji profilaktycznej ewentualne skierowanie do specjalistycznej placówki i udział ucznia w programie terapeutycznym).
5. Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, pisemne powiadomienie przez dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji sądu rodzinnego lub policji (specjalisty ds. nieletnich).
  6. W sytuacji, gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, powiadomienie przez dyrektora szkoły sądu rodzinnego lub policji (dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji).
  7. Ustalenie przez dyrektora szkoły, w porozumieniu z rodzicami/ prawnymi opiekunami dalszych działań z udziałem psychologa w celu zapewnienia opieki uczniowi, który świadomie lub nie dopuścił się czynności, mogących być uznane za prostytuowanie się.

15.42. Czyn karalny popełniony przez ucznia.

1. Osoba, która była świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, zobowiązana jest do powiadomienia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. W przypadku, gdy sprawcą jest małoletni/niepełnoletni uczeń danej szkoły przebywający na jej terenie, wyznaczone przez dyrektora osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę.
4. Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia o zaistniałej sytuacji.
5. Dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała itp.) lub w przypadku, gdy sprawca jest pełnoletni bądź nie jest uczniem szkoły.
6. W przypadku gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania

wychowawczego w postaci: pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły.

7. Gdy rodzice/opiekun oraz nieletni nie wyrażą zgody na zastosowanie zaproponowanego przez dyrektora szkoły środka oddziaływania wychowawczego, dyrektor będzie zobowiązany do zawiadomienia o popełnieniu czynu karalnego sądu rodzinnego.
8. Do obowiązków dyrektora należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji.
9. Dyrektor szkoły nie ma prawa przeprowadzać czynności zarezerwowanych dla policji (np. przesłuchiwanie, przeszukiwanie).

15.43. Ofiara czynu karalnego – procedury postępowania w przypadku zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego oraz udzielania pomocy uczniowi będącemu ofiarą czynu karalnego.

1. Osoba, która była świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły.
3. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia – ofiary czynu karalnego.
4. Dyrektor szkoły winien niezwłocznie wezwać policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
5. Ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

15.44. Czyn zabroniony popełniony przez ucznia.

1. Osoba, która była świadkiem popełnienia czynu zabronionego lub dostrzegła zagrożenie, zobowiązana jest do powiadomienia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. W przypadku, gdy sprawcą jest małoletni/niepełnoletni uczeń danej szkoły przebywający na jej terenie, wyznaczone przez dyrektora osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę.

4. Dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia o zaistniałej sytuacji.
5. W przypadku dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego, dyrektor niezwłocznie zawiadomia o tym sąd rodzinny lub policję oraz dokonuje niezbędnych czynności, w celu niedopuszczenia do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu zabronionego.

15.45. Kradzież, kradzież rozbójnicza, wymuszenie pieniędzy lub przedmiotów wartościowych.

Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zdarzeniu, jest zobowiązany podjąć następujące kroki:

1. Bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska oraz powiadomienie pedagoga lub dyrektora o kradzieży.
2. Zażądać, aby podejrzewany uczeń pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży lub przekazał skradzioną rzecz, w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, psychologa, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani plecaka ucznia – może to zrobić tylko policja).
3. Zabezpieczyć dowody, tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich policji.
4. Przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły.

Pedagog/psycholog szkolny zobowiązany jest:

1. Przejąć uczniów lub ich dane oraz przekazane dowody w sposób formalny (spisane na piśmie za poświadczeniem odbioru z opisem zawartości i stanu).
2. Jeśli to konieczne, wezwać pielęgniarkę szkolną.
3. W obecności innej osoby (pedagog, psycholog, wicedyrektor, nauczyciel, wychowawca, pielęgniarka) ma prawo żądać, aby uczeń pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, wyjaśnić zdarzenie, zawiadomić dyrektora.

4. Wezwać rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności (należy sporządzić notatkę z tej rozmowy, podpisaną przez rodziców/opiekunów prawnych),
5. Doprowadzić do zadośćuczynienia przez sprawcę poszkodowanemu w kradzieży w porozumieniu z jego rodzicami.
6. Przekazać informacje wychowawcy.
5. W szczególnych sytuacjach dyrektor powiadamia Policję lub Sąd Rejonowy - Wydział Rodzinny i Nieletnich o zaistniałym zdarzeniu.

15.46. Uszkodzenie mienia.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Zabezpieczyć dowody i spisać świadków zdarzenia.
  - 3) Doprowadzić sprawcę do pedagoga szkolnego.
2. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie.
  - 2) Nazwać naganne zachowanie i wyznaczyć konsekwencje dla sprawcy.
  - 3) Zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania.
  - 4) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
  - 5) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy i poszkodowanego o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach i sposobie naprawienia szkody.
  - 6) Poinformować o zdarzeniu wychowawcę, a w szczególnych sytuacjach dyrektora szkoły.
3. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń niszczy mienie (dewastuje), dyrektor powiadamia o tym Policję lub sąd rodzinny.
4. Pedagog/psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.47. Posługiwanie się fałszywymi dokumentami, fałszerstwa, paserstwo, (podrabianie, przerabianie dokumentów, dzienników elektronicznych, zaświadczeń lekarskich, legitymacji szkolnych).

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zdarzeniu, jest zobowiązany podjąć następujące kroki:
  - 1) Zatrzymać sprawcę lub spisać jego dane.

- 2) Zabezpieczyć dostępne dowody - sfałszowane dokumenty, dzienniki, dzienniczki, zwolnienia lekarskie i od rodziców, legitymacje szkolne (nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukiwania) i dane świadków zdarzenia.
  - 3) Zawiadomić pedagoga szkolnego lub przekazać dane ucznia.
2. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
- 1) Wyjaśnić zdarzenie.
  - 2) Jeśli to konieczne, zażądać, aby uczeń pokazał zawartość torby szkolnej, kieszeni (najlepiej w obecności osoby trzeciej - wychowawca, psycholog, dyrektor, wicedyrektor, pedagog).
  - 3) Jeżeli uczeń nie chce oddać przedmiotu, interweniujący natychmiast powiadamia dyrektora szkoły.
  - 4) Pedagog w obecności innej osoby (psycholog, pedagog, wychowawca, dyrektor, wicedyrektor) żąda, aby uczeń przekazał mu przedmiot, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenia, a w przypadku odmowy ucznia, w porozumieniu z dyrektorem wzywa policję.
  - 5) Nazwać naganne zachowanie i wyznaczyć konsekwencje dla sprawcy.
  - 6) Zobowiązać ucznia do zaniechania postępowania.
  - 7) Wyznaczyć konsekwencje i określić sposób oraz termin ich realizacji.
  - 8) Zawiadomić rodziców/opiekunów sprawcy o zdarzeniu, poinformować o konsekwencjach.
  - 9) Poinformować o zdarzeniu wychowawcę i dyrektora szkoły.
3. Jeżeli uczeń nie zaprzestanie zachowania, pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły zgłasza problem na policję.

15.48. Rozpowszechnianie pornografii na terenie szkoły.

1. W przypadku otrzymania przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie lub szkole, bezzwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu.
2. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Zabezpieczyć dostępne dowody lub żądać od ucznia ich wydania.
  - 3) Doprowadzić sprawcę do pedagoga szkolnego lub podać dane uczniów.

3. W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji związanych z przemocą skierowaną wobec tego ucznia ze strony sprawców zdarzenia.
4. Przekazanie przez dyrektora pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu bez wskazywania konkretnego ucznia.
5. Podjęcie przez wychowawcę klasy i pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych wśród uczniów w celu omówienia zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań.
6. Wezwanie przez dyrektora do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne.
7. Przeprowadzenie przez wychowawcę lub pedagoga, psychologa szkolnego rozmowy z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.
8. W przypadku powtórzenia nagannego zachowania ucznia, dyrektor lub na polecenie dyrektora pedagog szkolny powiadamia o tym Policję lub Sąd Rejonowy - Wydział Rodzinny i Nieletnich.
9. Pedagog/psycholog podejmuje Pedagog lub psycholog podejmuje pracę profilaktyczną i wychowawczą z uczniem.

15.49. Seksting - prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Zabezpieczyć dostępne dowody lub żądać od ucznia ich wydania.
  - 3) Poinformować pedagoga/psychologa oraz dyrektora szkoły.
  - 4) Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
2. Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności.
3. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne.

4. Rozmowy ze sprawcami odbywają się w obecności ich rodziców. Sprawcy zdarzenia są pouczeni, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało poważniejsze konsekwencje, w tym prawne.
5. Niektóre tego typu materiały mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektor szkoły zgłoszą incydent policji. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (art. 202 Kodeksu karnego).
6. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi.
7. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy należy dodatkowo zastosować procedurę: cyberprzemoc.
8. W razie upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym należy otoczyć ofiarę opieką psychologiczno-pedagogiczną oraz zaproponować odpowiednie działań wychowawczych.
9. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana z uwzględnieniem komfortu psychicznego dziecka – ofiary sekstingu.
10. Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym, np. poprzez media społecznościowe czy MMS, wśród uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację na portalu społecznościowym, pedagog/psycholog podejmuje działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary osób, które go stosują.
11. W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) dyrektor szkoły powiadamia o tym zdarzeniu policję lub sądu rodzinnego.
12. O skierowaniu do placówki specjalistycznej powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.

15.50. Ujawnienie cyberprzemocy.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zachowaniu, jest zobowiązany podjąć następujące działania:
  - 1) Zatrzymać lub ustalić sprawcę i poszkodowanego oraz ewentualnych świadków zdarzenia.
  - 2) Zabezpieczyć dostępne dowody lub żądać od ucznia ich wydania.

- 3) Doprowadzić sprawcę oraz ewentualnych świadków zdarzenia do pedagoga szkolnego lub podać ich dane oraz przekazać zabezpieczone dowody.
2. Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania, przede wszystkim należy okazać wsparcie – z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Trzeba potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktymizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy.
3. Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, najpierw warto poprosić o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. jej strachu przed posądzeniem o donosicielstwo, obawy o własne bezpieczeństwo).
4. Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń itd.). W trakcie zbierania materiałów trzeba zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.
5. Jeśli ustalenie sprawcy wydaje się niemożliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest konieczne, należy skontaktować się z policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18. r.ż.
6. Pedagog szkolny zobowiązany jest:
  - 1) Wyjaśnić zdarzenie i ewentualnie ustalić sprawcę.
  - 2) Porozmawiać z poszkodowanym uczniem (wsparcie, porada).
  - 3) Porozmawiać ze sprawcą o jego zachowaniu., zobowiązać ucznia do zaprzestania takiego postępowania i usunięcia materiałów z Sieci.
  - 4) Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia oraz jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy).
  - 5) Powiadomić rodziców/ opiekunów poszkodowanego o zdarzeniu i możliwości zgłoszenia sprawy na policję.
  - 6) Powiadomić rodziców/opiekunów sprawcy o zajściu oraz konsekwencjach oraz ustalić sposób odbioru zabezpieczonych dowodów - o ile nie będą służyć Policji do dalszego wyjaśniania.

- 7) Zaproponować pomoc psychologiczno-pedagogiczną uczniom (poszkodowany, sprawca).
  - 8) O zdarzeniu i ustaleniach poinformować wychowawcę i dyrektora szkoły.
7. W szczególnych przypadkach dyrektor lub pedagog na polecenie dyrektora powiadamia Policję lub Sąd Rejonowy - Wydział Rodzinny i Nieletnich.

15.51. Postępowanie w sytuacji naruszania nietykalności osobistej nauczyciela lub pracownika szkoły.

Za naruszenie godności osobistej nauczyciela lub innego pracownika szkoły uznaje się:

1. Lekceważenie i obraźliwe zachowanie wobec ww. wyrażone w słowach, gestach lub czynach.
2. Prowokacje pod adresem ww. wyrażone w słowach, gestach lub czynach.
3. Nagrywanie lub fotografowanie ww. pracowników szkoły bez ich wiedzy i zgody.
4. Naruszenie ich prywatności i własności prywatnej.
5. Użycie wobec nich przemocy fizycznej, psychicznej i słownej.
6. Pomówienia i oszczerstwa wobec ww. pracowników i naruszenie ich godności dobrego imienia i nietykalności osobistej.

W przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela lub innego pracownika szkoły:

1. Nauczyciel lub pracownik zgłasza powyższy fakt do dyrektora szkoły lub wicedyrektora.
2. Dyrektor lub wicedyrektor odbywa z uczniem i nauczycielem rozmowę wyjaśniającą.
3. Jeżeli uczeń dopuści się naruszenia nietykalności cielesnej nauczyciela lub innego pracownika szkoły, dyrektor lub wicedyrektor wzywa policję.
4. Pedagog niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zaistniałej sytuacji oraz konsekwencjach.
5. Nauczyciel opisuje sytuację i wpisuje uwagę do dziennika, ewentualnie sporządza notatkę służbową.
6. Uczeń otrzymuje pisemną naganę dyrektora zgodnie ze Statutem Szkoły.
7. Uczeń musi przeprosić nauczyciela w obecności Dyrektora, pedagoga i rodziców.

Jeżeli uczeń grozi lub ubliża wulgarnie nauczycielowi czy też innemu pracownikowi szkoły, wówczas:

1. Nauczyciel lub pracownik zgłasza powyższy fakt do pedagoga, dyrektora szkoły lub wicedyrektora.

2. Pedagog niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców ucznia o zaistniałej sytuacji oraz konsekwencjach.
3. Poszkodowany pracownik szkoły może zgłosić zaistniałą sytuację na policji.
4. Nauczyciel opisuje sytuację i wpisuje uwagę do dziennika, ewentualnie sporządza notatkę służbową.
5. Uczeń otrzymuje pisemną naganą dyrektora zgodnie ze Statutem Szkoły.
6. Uczeń musi przeprosić nauczyciela w obecności dyrektora, pedagoga i rodziców.

Jeśli uczeń zachowa się wobec nauczyciela lub innego pracownika szkoły w sposób lekceważący, prowokacyjny, bez naruszania nietykalności cielesnej i stosowania gróźb karalnych, wówczas:

1. Nauczyciel informuje pedagoga szkolnego.
2. Pedagog niezwłocznie powiadamia telefonicznie rodziców ucznia.
3. Nauczyciel opisuje sytuację i wpisuje uwagę do dziennika.
4. Uczeń otrzymuje karę zgodnie ze Statutem Szkoły.
5. Rodzice i uczeń spotykają się z pedagogiem szkolnym w celu opracowania dalszych zasad współpracy (np. podpisanie kontraktu, w razie potrzeby skierowanie do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej / lub innej poradni specjalistycznej).
6. Uczeń musi przeprosić nauczyciela w obecności Dyrektora, pedagoga i rodziców.

15.52. Zachowanie uniemożliwiające prowadzenie lekcji (wulgarnie zachowanie w stosunku do rówieśników i nauczycieli, głośne rozmowy, chodzenie po sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela itp.)

1. Nauczyciel prowadzący zajęcia upomina słownie ucznia, przeprowadza z nim rozmowę, a w przypadku braku reakcji, informuje o zachowaniu rodziców/ opiekunów ucznia osobiście lub wpisując odpowiednią uwagę do dziennika elektronicznego. O zaistniałej sytuacji nauczyciel informuje wychowawcę i pedagoga.
2. Jeżeli uczeń w sposób rażący uniemożliwia prowadzenie zajęć, nauczyciel powiadamia pedagoga lub dyrektora szkoły telefonicznie lub poprzez skierowanie do sekretariatu ucznia z klasy lub innego pracownika szkoły. O zdarzeniu informuje także wychowawcę i sporządza odpowiednią notatkę w dzienniku lekcyjnym. Pedagog/psycholog szkolny dzwoni do rodziców aby odebrali dziecko ze szkoły.
3. Pedagog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem oraz jego rodzicami / opiekunami prawnymi i wymierza kary zgodnie ze statutem.

4. W przypadku braku poprawy zachowania pedagog przeprowadza rozmowę z uczniem oraz jego rodzicami/opiekunami prawnymi w obecności wychowawcy oraz dyrektora lub wicedyrektora.
5. W przypadkach trudnych pedagog i wychowawca konsultuje się z dyrektorem i zespołem wychowawczym w celu podjęcia działań zmierzających do zdyscyplinowania ucznia.

15.53. Obecność na terenie szkoły osób niepożądanych, zachowujących się niewłaściwie lub zwierząt zagrażających bezpieczeństwu uczniów.

Osoby trzecie bezzasadnie przebywające na terenie szkoły lub osoby zachowujące się niewłaściwie na terenie szkoły.

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który stwierdził bezzasadny fakt przebywania osoby trzeciej w szkole, prosi o opuszczenie jej terenu, a w przypadku odmowy zawiadamia dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
2. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który stwierdził niewłaściwe zachowanie osoby trzeciej przebywającej w szkole, stosuje słowne upomnienie, a w przypadku braku reakcji prosi o opuszczenie jej terenu i zawiadamia o zdarzeniu dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
3. W przypadku braku reakcji dyrektor, wicedyrektor szkoły zawiadamia policję lub Straż Miejską.

Zwierzę bez opieki właściciela na terenie szkoły.

1. Nauczyciel lub pracownik szkoły będący świadkiem zdarzenia izoluje dzieci od zwierzęcia (dzieci nie wychodzą z klasy, a gdy są na boisku na polecenie nauczycieli dyżurujących wracają do budynku szkoły).
2. Nauczyciel lub pracownik szkoły będący świadkiem zdarzenia zawiadamia o zdarzeniu dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
3. Dyrektor lub wicedyrektor szkoły podejmują działania zmierzające do odizolowania zwierzęcia.
4. W przypadku pogryzienia nauczyciel, pracownik szkoły oraz pielęgniarka szkolna udzielają pierwszej pomocy.
5. W zależności od sytuacji dyrektor lub wicedyrektor wzywa policję, pogotowie, Straż Miejską, ewentualnie służby weterynaryjne.

15.54. Oddalenie się ucznia od grupy w czasie wycieczki szkolnej na terenie miasta i poza miejscem zamieszkania.

1. Opiekun grupy/ kierownik wycieczki ustala okoliczności oddalenia i podejmuje natychmiastowe poszukiwania zaginionego ucznia.
2. Poza miejscem zamieszkania poszukiwanie podejmuje kierownik wycieczki, a grupa z opiekunami pozostaje w ustalonym miejscu.
3. W miejscu zamieszkania opiekun grupy telefonicznie informuje dyrekcję szkoły, która deleguje osobę do doprowadzenia grupy do szkoły, a opiekun podejmuje poszukiwania.
4. Po odnalezieniu ucznia opiekun grupy/ kierownik wycieczki:
  - 1) Wyjaśnia przyczyny, które doprowadziły do takiej sytuacji,
  - 2) Uświadamia odnalezionej osobie konsekwencje jej zachowania,
  - 3) Jeśli oddalenie było nieświadome, przypomina regulamin wycieczki i udziela uczniowi upomnienia,
  - 4) Jeśli oddalenie było świadome – przypomina regulamin wycieczki i informuje ucznia o sposobie ukarania,
  - 5) Informuje rodziców/ opiekunów prawnych o zaistniałej sytuacji.
5. Jeśli poszukiwania ucznia są bezskuteczne, opiekun/kierownik grupy informuje policję, dyrektora szkoły i rodziców/opiekunów prawnych.

15.55. Nieodebranie dziecka ze świetlicy szkolnej.

- 1) W przypadku nieodebrania dziecka w godzinach pracy świetlicy, nauczyciel, który z nim pozostał, nawiązuje kontakt telefoniczny z rodzicami/opiekunami bądź osobami upoważnionymi do odbioru ucznia, wskazanymi w karcie zapisu dziecka do świetlicy szkolnej.
- 2) Ustala jak najszybszy czas odbioru dziecka, nieprzekraczający 20 minut.
- 3) Gdy rodzic/opiekun lub inna osoba wskazana w karcie świetlicowej nie może odebrać dziecka, rodzic/opiekun może telefonicznie upoważnić inną osobę pełnoletnią do odbioru dziecka.
- 4) Wskazana osoba musi przy odbiorze potwierdzić swoją tożsamość oraz napisać oświadczenie o odbiorze dziecka ze świetlicy, podpisując się pod nim czytelnie.
- 5) W sytuacji, gdy wychowawca nie może nawiązać kontaktu z rodzicami, opiekunami lub osobami upoważnionymi w karcie do odbioru dziecka, informuje dyrektora o zaistniałej

sytuacji. W takiej sytuacji szkoła ma prawo wezwać policję w celu ustalenia miejsca pobytu rodziców/opiekunów ucznia oraz zapewnienia uczniowi dalszej opieki.

- 6) Jeśli dziecko zostało odebrane po godzinach pracy świetlicy, nauczyciel sporządza notatkę służbową, której kopię następnego dnia przekazuje dyrektorowi lub wicedyrektorowi szkoły.

15.56. Samowolne oddalenie się dziecka ze świetlicy.

- 1) Nauczyciel świetlicy ustala okoliczności oddalenia i podejmuje natychmiastowe poszukiwania zaginionego ucznia, odnotowuje w dokumentacji jego nieobecność.
- 2) W przypadku, jeśli pełni opiekę jednoosobowo, powiadamia o fakcie dyrekcję szkoły.
- 3) Po odnalezieniu ucznia nauczyciel udziela mu upomnienia i informuje o konsekwencjach złamania zasad regulaminu oraz informuje o zaistniałym fakcie rodziców/ opiekunów prawnych oraz wychowawcę klasy.
- 4) Jeśli dalsze poszukiwania podjęte przez szkołę i rodziców nie przynoszą oczekiwanego rezultatu, dyrektor szkoły powiadamia policję.
- 5) Jeżeli zachowanie powtarza się nauczyciel świetlicy informuje pedagoga i wychowawcę klasy, którzy w porozumieniu z rodzicami podejmują działania zapobiegawcze.

15.57. Stwierdzenie ucieczki ucznia z zajęć/szkoły.

1. Każdy nauczyciel prowadzący zajęcia lekcyjne jest zobowiązany do sprawdzenia listy obecności uczniów i dokonania wpisu do dziennika lekcyjnego na początku zajęć.
2. W przypadku stwierdzenia różnicy w stosunku do poprzedniej lekcji należy podjąć próbę ustalenia stanu faktycznego (zapytać uczniów, sprawdzić zgodnie z procedurą zwalniania uczniów z zajęć).
3. Przy braku informacji oraz gdy jest podejrzenie o uciezkę z zajęć, nauczyciel w najkrócej możliwym czasie zobowiązany jest powiadomić o tym fakcie wychowawcę klasy lub pedagoga, a w przypadku ich nieobecności dyrektora lub wicedyrektora szkoły.
4. Zawiadomiona osoba:
  - 1) Zdobywa dodatkowe informacje mogące wyjaśnić miejsce pobytu ucznia czy sposób opuszczenia szkoły.
  - 2) Przekazuje informację o nieobecności dziecka rodzicom telefonicznie i robi adnotację o tym fakcie w dzienniku zajęć w rubryce „Kontakty z rodzicami”.

5. Wychowawca klasy lub pedagog zobowiązany jest do wyjaśnienia zaistniałej sytuacji w tym samym dniu – należy potwierdzić obecność dziecka pod opieką rodziców.
6. W sytuacjach szczególnych dyrektor szkoły lub osoba wskazana przez dyrektora zgłasza sprawę na policję.
7. Ucieczki z zajęć lekcyjnych nie podlegają procedurze zwalniania i usprawiedliwiania nieobecności a także mają odzwierciedlenie w kryteriach oceny zachowania ucznia, zgodnie ze statutem szkoły.

15.58. Wypadek podczas zajęć szkolnych, zajęć pozalekcyjnych oraz podczas przerw śródlekcyjnych.

Wypadek ucznia – nagłe zdarzenie powodujące uraz, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza terenem szkoły (wycieczki, wyjścia pod opieką nauczycieli itp.).

Zasady postępowania w razie wypadku określa Regulamin postępowania na okoliczność zdarzenia wypadkowego - urazowego ucznia podczas zajęć i pobytu w szkole.

15.59. Postępowanie w przypadku konieczności zawiadomienia o śmierci ucznia.

1. Powiadamianie o śmierci zawsze powinno się odbywać „twarzą w twarz”.
2. Prawidłowe powiadomienie o śmierci musi spełnić następujące warunki:
  - 1) Dostarczyć niezbędne informacje.
  - 2) Udzielić pierwszego wsparcia rodzinie.
  - 3) Ochronić godność.
  - 4) Okazać szacunek wobec ofiary jak i powiadamianej rodziny.
3. Powiadomienie powinno odbyć się w czasie możliwie jak najkrótszym od ustalenia tożsamości ofiary i ustalenia tożsamości osób jej najbliższych.
4. Przed powiadomieniem należy zebrać informacje o relacjach ofiary z osobą powiadamianą, stanie zdrowia osoby powiadamianej (zwłaszcza choroby serca, krążenia, cukrzyca itp.), przewidywanym sposobie reakcji osoby powiadamianej.
5. Osoby powiadamiane mogą reagować w sposób bardzo emocjonalny, mogą potrzebować pierwszej pomocy. Warto przygotować sobie wsparcie pogotowia medycznego, żeby móc umożliwić w razie potrzeby natychmiastową interwencję lekarską.
6. Powiadomienie o śmierci powinno odbywać się, przez co najmniej dwie osoby.
7. Jedna udziela informacji, druga zaś obserwuje reakcję osoby powiadamianej.
8. Powiadomienie powinno odbyć się na terenie przyjaznym osobie powiadamianej.

9. Zawiadomienie powinno być możliwie jak najprostsze. Powinno się wyrazić współczucie, przykrość i zrozumienie.
10. Trzeba być przygotowanym na udzielenie wszystkich informacji, jakich będzie wymagała osoba powiadamiana. Osoby te często czują potrzebę dowiedzenia się szczegółów dotyczących śmierci bliskiego, okoliczności itp. (jak, w jaki sposób, kiedy, gdzie).
11. Udzielane informacje powinny być proste i zwarte. Należy unikać drastycznych szczegółów i informacji niepotrzebnych, odnoszących się do drugorzędnych elementów sprawy.
12. Należy skupić się na udzieleniu pomocy i wsparcia rodzinie zmarłego.
13. Nie należy, po zawiadomieniu o śmierci, zostawić rodziny i bliskich zmarłego samych, bez opieki. Powinien zostać pracownik szkoły lub pedagog tak długo, aż minie pierwsza reakcja - szok lub pojawiają się osoby bliskie np. członkowie rodziny, znajomi, przyjaciele.
14. Należy podać swoje dane kontaktowe (telefon, ewentualnie adres), aby udzielić informacji lub/ i wsparcia, w razie potrzeby.
15. Aby rodzina ofiary nie czuła się osamotniona, należy podać adresy instytucji udzielających wsparcia.
16. Jeżeli rodzina zmarłego nie znajduje się w miejscu zamieszkania, należy powiadomić prawnego opiekuna wskazanego przez rodziców.
17. W realiach szkolnych rodzina nie powinna dowiadywać się o śmierci ucznia z mediów lub od osób trzecich. Obowiązek informowania leży po stronie personelu szkoły, dyrekcji.
18. Absolutnie unikać należy powierzania zadania informowania o śmierci dzieciom lub nastolatkom.

15.60. Żałoba po śmierci ucznia (za wyjątkiem śmierci samobójczej)

1. Omówienie procedury postępowania na forum Szkolnego Zespołu Kryzysowego.
2. Zwołanie Rady Pedagogicznej, omówienie tematyki stresu, traumy, żałoby, reakcji typowych dla stresu pourazowego na forum Rady Pedagogicznej. Dyrektor informuje o sytuacji nauczycieli, wychowawców.
3. Pedagog przypomina (podaje) zasady kierowania dyskusją z elementami odreagowania z uczniami, na potrzeby godzin wychowawczych, innych lekcji (daje materiały instruktażowe).
4. Wychowawca informuje uczniów na forum klasy (opowiada o okolicznościach śmierci, uwzględniając życzenia rodziny zmarłego).

5. Jeśli istnieje taka potrzeba, należy stworzyć warunki uczestniczenia w ceremoniach pogrzebowych, uroczystościach o charakterze „wspominkowym” itp.;
6. Wychowawca i pedagog ocenia potrzeby – monitoruje stan psychiczny uczniów ze szczególnym uwzględnieniem reakcji stresu pourazowego, zwraca uwagę na uczniów, u których stwierdza szczególnie ostry lub chroniczny przebieg reakcji.
7. Wychowawca pozostaje w stałym kontakcie z pedagogiem szkolnym lub specjalistą z poradni psychologiczno-pedagogicznej.
8. Wychowawca, po konsultacji z pedagogiem organizuje spotkanie, którego celem jest wymiana doświadczeń związanych ze zdarzeniem, mobilizacja indywidualnych sposobów radzenia sobie ze skutkami zdarzenia, udzielanie informacji o dalszych planach, działaniach, konsekwencjach, a także monitorowanie stanu emocjonalnego poszkodowanych.
9. Wychowawca wraz z pedagogiem ułatwia kontakt ze specjalistami z placówek wsparcia zewnętrznego.

15.61. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych.

Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc, promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawołujące do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków, niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych).

1. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka.
2. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne.
3. Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia zależy od tego, czy: (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

4. W pierwszym przypadku (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś w drugim należy rozważyć zgłoszenie incydentu policji oraz poinformować o nim serwis Dyżurnet (dyzurnet.pl).
5. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców/prawnych opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.
6. W przypadku udostępniania przez ucznia treści opisanych wcześniej jako szkodliwe nielegalne i niebezpieczne dla zdrowia pedagog lub psycholog przeprowadza z uczniem rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysławia szkodliwość prowadzonych przez niego działań.
7. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na policji.
8. Dzieci – ofiary i świadków zdarzenia – należy począwszy od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną.
9. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać z uwzględnieniem jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę.
10. W trakcie rozmowy należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.
11. Należy koniecznie powiadomić rodziców lub opiekunów prawnych ofiary o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka.
12. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach ze wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz osobami udzielającymi wsparcia.
13. W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki do niego doszło. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego np. kontaktów z osobami handlującymi narkotykami czy udziału w procesie rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.
14. W przypadku naruszenia prawa, np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą, należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka – niezwłocznie powiadomić policję.

15.62. Zagrożenia prywatności. Naruszenie prywatności dotyczące nieodpowiedniego bądź niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku dziecka bądź pracownika szkoły.

1. Nauczyciel, pracownik szkoły, który był świadkiem lub został powiadomiony o zagrożeniu, jest zobowiązany w pierwszej kolejności zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania – w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu oraz adres strony, na której udostępniony został wizerunek dziecka, konwersacja w komunikatorze, SMS), a następnie przekazać sprawę o pedagoga/psychologa.
2. Należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych tak, aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności – w działaniu tym powinna wspierać ucznia osoba dorosła.
3. Pedagog lub psycholog szkolny zobowiązany jest wyjaśnić zdarzenie i ewentualnie ustalić sprawcę.
4. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary bądź w innych celach niezgodnych z prawem, należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie.
5. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody, musi odbywać się za zgodą policji (o ile została powiadomiona).
6. Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów online lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.
7. O czynach niezgodnych z prawem należy powiadomić policję.
8. W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz potwierdzają, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej, należy je zabezpieczyć i przekazać policji.
9. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać powinna policja.
10. W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo-profilaktycznych uzgodnionych z rodzicami.
11. Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, pedagog/psycholog w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania wychowawcze, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego

- i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinno
- być zadośćuczynienie osobie poszkodowanej
12. Dyrektor szkoły podejmuje decyzję w sprawie powiadomienia o incydencie policji, biorąc pod uwagę rodzaj czynu oraz wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu, opinie wychowawcy i pedagoga.
  13. Nieletnia ofiara incydentu jest objęta – w porozumieniu z rodzicami/ opiekunami prawnymi – opieką psychologiczno-pedagogiczną (jeśli jest taka potrzeba) i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym).
  14. Jeśli kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego imienia ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła zapewnia poufność działań tak, aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.
  15. Gdy kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego imienia ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, pedagog/psycholog podejmuje wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę narażania na uszczerbek wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi – oraz odpowiedzialność prawną.
  16. Gdy naruszenie prywatności czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice ucznia powinni o tym powiadomić policję.

15.63. Nadmierne korzystanie z Internetu.

1. Wychowawca klasy lub inny nauczyciel, który zauważył nadmierne korzystanie z komputera lub podejrzania infoholizmu u ucznia, powinien powiadomić o tym fakcie pedagoga/psychologa.
2. Pedagog szkolny/psycholog zobowiązany jest rozmawiać z uczniem i jego rodzicami na temat zagrożenia oraz skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka.
3. W zależności od stwierdzonego zagrożenia pedagog/psycholog proponuje formy pomocy uczniowi np. konsultacje ze specjalistą, który pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia ucznia w nałóg i ukazać specyfikę przypadku.
4. Dziecku w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny – o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych zostają powiadomieni wszyscy ucący i oceniający je nauczyciele.

5. Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, pedagog/psycholog lub wychowawca zwraca uwagę w postaci rozmowy na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz wsparcie dziecka dotkniętego problemem.
6. W przypadku zdiagnozowania przez psychologa uzależnienia od Internetu dziecko powinno zostać skierowane, we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny.

15.64. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwość reklam.

1. Zauważone przez nauczyciela posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych – każdorazowo powinny być przeanalizowane i skomentowane.
2. Szczególną uwagę należy zwrócić na uczniów podejmujących zachowania ryzykowne (np. samookaleczających się lub stosujących ryzykowne diety itp.).
3. W przypadkach ujętych w pkt. 2 pedagog/psycholog odbywa rozmowę z uczniem oraz jego rodzicami na temat zagrożenia i ustala/proponuje sposoby wsparcia.

15.65. Bezprawne użycie cudzego wizerunku w sieci.

1. Dochodzenie naruszeń dóbr osobistych, w tym wizerunku, jest, co do zasady działaniem podejmowanym z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami. Natomiast w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo mogą być zaangażowane organy ścigania.
2. Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do osoby, której wizerunek został bezprawnie użyty w Internecie.
3. Ofiarę zdarzenia, w szczególności jeśli wizerunek został bezprawnie użyty w sposób prześmiewczy i poniżający, należy objąć opieką psychologa lub pedagoga szkolnego.
4. W przypadku, gdy więcej osób wiedziało o bezprawnym użyciu wizerunku w sposób prześmiewczy lub poniżający, należy przeprowadzić z nimi rozmowy wychowawcze mające na celu uzmysłowienie im problemu i ukształtowanie w nich postawy sprzeciwu wobec podobnych działań.
5. Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do uprawnionego. Szkoła może zaangażować się w spór, jeśli dotyczy to sytuacji, w której bezprawnego użycia wizerunku dopuścił się uczeń wobec drugiego ucznia, np. w charakterze mediatora pomiędzy stronami w celu uniknięcia procesu sądowego.

15.66. Łamanie prawa autorskiego.

1. Należy zebrać informacje przede wszystkim o: osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.), wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku).
2. O dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony.
3. Szkoła podejmuje działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.
4. Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń, należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub kompromisowe zakończenie powstałego sporu.
5. Gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.

15.67. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online.

1. W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę teleinformatyczną szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
2. Identyfikacji sprawców ataku dokonuje administrator sieci/ informatycy.
3. W sytuacji, gdy incydent spowodował w szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych, należy powiadomić policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.
4. Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, pedagog/psycholog podejmuje wobec nich działania wychowawcze i o zaistniałej sytuacji powiadamia ich rodziców.
5. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w dzienniku elektronicznym szkoły), należy taki przypadek zgłosić policji.
6. O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte działania, zarówno przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec dzieci.

15.68. Nawiązywanie niebezpiecznych kontaktów w Internecie – uwodzenie, zagrożenie pedofilią.

1. Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej, dowody działania dorosłego sprawcy uwodzenia (zapisy rozmów w komunikatorach czy na portalach społecznościowych, zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail).
2. Bezzwłocznie należy zawiadomić policję o wystąpieniu zdarzenia.
3. Należy zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi.
4. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej z uwzględnieniem jego komfortu psychicznego przez wychowawcę/pedagoga/psychologa/pracownika szkoły, do którego dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je policji.
5. Trzeba upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie.
6. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej.
7. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka powinny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.

15.69. Wypadek wystąpienia choroby zakaźnej.

Działania w przypadku stwierdzenia wystąpienia u ucznia choroby zakaźnej:

1. W przypadku stwierdzenia wystąpienia u ucznia choroby zakaźnej rodzice/prawni opiekunowie ucznia zobowiązani są do poinformowania wychowawcy klasy telefonicznie lub poprzez dziennik elektroniczny Librus o zachorowaniu ucznia, celem zapobiegania rozpowszechniania się choroby i podjęcia odpowiednich działań.
2. Nauczyciele lub pracownicy szkoły w przypadku wystąpienia objawów choroby zakaźnej niezwłocznie informują dyrektora szkoły. Pedagog szkolny, wychowawca lub dyrektor informują o tym fakcie rodziców/opiekunów ucznia.
3. Ucznia u którego stwierdzono objawy choroby zakaźnej należy odizolować od pozostałych uczniów.
4. Rodzic/prawny opiekun chorego ucznia jest zobowiązany odebrać ucznia ze szkoły, aby nie narażać zdrowia pozostałych uczniów przebywających w szkole.

5. Wychowawca klasy po powzięciu informacji o chorobie zakaźnej informuje dyrektora szkoły oraz telefonicznie i poprzez dziennik elektroniczny Librus informuje pozostałych rodziców/opiekunów prawnych uczniów swojej klasy.
6. W przypadku stwierdzenia wystąpienia chorób zakaźnych lub przebywania na terenie szkoły uczniów chorych należy wzmocnić ochronę higieniczną, tj. zwiększyć częstotliwość mycia i dezynfekcji stolików, szafek i sanitariatów.
7. W okresie wzmożonej zachorowalności na choroby zakaźne nauczyciele szkoły wzmacniają działania edukacyjne przypominając uczniom zasady higieny.
8. W okresie zachorowalności na chorobę zakaźną, która aktualnie wskazywana jest jako niosąca ryzyko epidemii, nauczyciele odwołują zaplanowane wycieczki w miejsca, gdzie mogą występować duże skupiska ludzkie tj. lotniska, dworce, galerie.
9. Dyrektor szkoły wywiesza w widocznym miejscu w szkole instrukcję dotyczącą mycia rąk oraz inne zasady dotyczące higieny osobistej.
10. Rodzice/prawni opiekunowie ucznia, po przebytej przez niego chorobie zakaźnej, zobowiązani są do dostarczenia zaświadczenia od lekarza rodzinnego, że uczeń jest po zakończeniu leczenia, nie jest chory i nie jest możliwym źródłem zarażenia dla innych uczniów.

15.70. Wypadek wystąpienia wszawicy.

1. Wychowawca/nauczyciel po otrzymaniu informacji, że uczeń ma wszy, zawiadamia rodziców/prawnych opiekunów o konieczności natychmiastowego podjęcia przez nich odpowiednich zabiegów higienicznych skóry głowy (zakup środków do zwalczania wszawicy). W razie potrzeby rodzic/prawny opiekun z dzieckiem może zgłosić się do pielęgniarki szkolnej lub ośrodka zdrowia.
2. O zgłoszeniu wszawicy, wychowawca/nauczyciel informuje dyrekcję szkoły. Dyrektor lub wychowawca informuje wszystkich rodziców/prawnych opiekunów w danej klasie lub grupie o stwierdzeniu wszawicy z zaleceniem codziennej kontroli czystości głowy dziecka przez rodziców oraz czystości głów wszystkich domowników.
3. Pielęgniarka po upływie 7-10 dni od zgłoszenia może sprawdzić czystość skóry głowy w danej klasie.
4. W przypadku stwierdzenia nieskuteczności zalecanych działań, wychowawca/nauczyciel lub pielęgniarka zawiadamia o tym dyrektora w celu podjęcia bardziej radykalnych działań, np. zawiadomienie ośrodka pomocy społecznej o konieczności wzmożenia nadzoru nad realizacją

funkcji opiekuńczych przez rodziców dziecka, prawnych opiekunów, jeśli sytuacja w konkretnej rodzinie pojawia się po raz kolejny.

5. Rodzice powinni sprawdzać włosy dziecka co kilka dni, nie rzadziej niż raz w tygodniu. Należy uczyć dzieci i im przypominać, aby nie pożyczały czapek, szalików, szczotek do włosów innym dzieciom.